

עלנו זגלאמבייה זאגלאםבייר צייטונג

מידעון מס' 16 ניסן תשס"ה אפריל 2005

גלוון מיוחד לרגל 60 שנה לסיום מלחמת העולם השנייה והנצחון על גורמיה הנאצים

קהילות זגלאמבייה

Będzin
Sosnowiec
Dąbrowa
Zawiercie
Czeladź
Siewierz
Sławków
Wolbrom
Dańdówka
Golonóg
Grodziec
Kazimierz
Klimontów
Ksawera
Łagisza
Maczki
Milowice
Modrzejów
Niemce
Niwka
Piaski
Porąbka
Strzemieszyce
Wojkowice
Zagórze
Ząbkowice
Kromolów

משואה לתקומה!

מאי 2005 - הכנס העולמי של יוצאי זגלאמבייה לציון 60 שנה
לסיום מלחמת העולם השנייה

זכירים את העבר ! חוגגים את השחרור !

From Destruction to Rebirth

May 2005 - Zagłębie world gathering marking 60 years since
the end of WWII

Remember the Past! - Celebrating Liberation!

May 5th, 2005 - 4 p.m. - Yom Hashoa
Memorial Service at Yad Hazikaron
in Modiin

May 8th, 2005 - 7 p.m.
Liberation Gala in Tel Aviv

ביום ה' כ"ו בניסן תשס"ה - 5.5.05
עצרת יום השואה ביד הזיכרון
במודיעין

ביום אי' כ"ט בניסן תשס"ה - 8.5.05 בשעה 19:00
נשף השחרור באולמי رسיטל בת"א

ארגון יוצאי זגלאמבייה. רח' פרישמן 23 ת"א 63561 ישראל. טל: 03-5270919
Zagłębie World Organization. 23 Frishman St. Tel Aviv 63561, Israel. Tel: 972-3-5270919

בימים הקרובים מדינות אירופה ושאר מדינות העולם יצינו ששים שנה לכינעת

גרמניה הנאצית וסימן ללחמת העולם השנה.

אישית אני זכר את אותם ימים לפני שנים שנה. שוחררתי בחודש אפריל בסיום של צעדת המות בדרכך בין וויימר לדרזדן. חזרתי לביתי בזגלמבה וגיליתי שאיש משפחתי לא נותר בחיים. הימי א' נער צער ונשלחת לי בית יתומים יהודי בביילסקו בו שהייתי בעת גמר המלחמה ב- 8 במאי 1945.

אנחנו ילדי בית היתומים שנותרנו "אחד משפחה ושניים מעיר", לא השתתפו בחגיגות סיום מלחמת העולם. לא היו לנו סיבות לחגוג. נשארנו בחיים, אך נותרנו גלודדים, כשם שהשיר שרנו אז בגטו "אן א הים און א דאץ".

לא כך היום. שרידיה השואה עזבו ברובם את פולניה ואת גרמניה והגרו למחוזות אחרים. מרביתם על לישראל חלק גדול מהם בעלייה לגלילית. הם השתתפו במלחמות ישראל, התערו במדינת ישראל הצערה ותרמו לפיתוחה ולשגגה.

שים שנה חלפו. הקמן משפחות זוכינו לצאצאים : דור שני, דור שלישי ואף רביעי. היום הגיע הזמן שנחגג ונשמעת את השחרור הזה בלי לשכוח את העבר.

אי לכך החלנו לקיים שני אירועים .

האחד - יתקיים ביום חמישי ה- 5 במאי עצרת יום השואה ביד הזיכרון במודיעין, עצרת בה נתיכון עם זכר יהודי זגלמבה ועם זכר 6 מיליון יהודים שננספו בשואה.

השני - יתקיים ביום ראשון ה- 8 במאי בערב, בבית רסיטל בתל-אביב, נערך נשף 60 שנה לשחרור, נשף ייחד עם בני הדור השני והשלישי שהם גם נושאים עיקר העול של ארגון והכנת העבר.

אננו מזמינים את אנשי זגלמבה משלוש הדורות, מישראל ומהעולם שיבואו

להשתתף שני אירועים חשובים אלו. זו תהיה הזדמנות למפגש שלושה דורות של אנשי זגלמבה מכל העולם.

כפי שהבטחנו בעבר זגלמבה הקודם, השתתפה משלחת של יוצאי זגלמבה באוקטובר האחרון בטקס חנוכת אבן פינה לי'ככר גבורי הגטו" בקמיונקה בבדין. האירע המרשימים התקיימו בנוכחות שגריר ישראל בפולין, מושל מחוז Plac שלזיה, ראש עיר ונציגי ציבור. במלכו נחנכה היכר שנקראת -

Bohaterów Getta והונחה אבן פינה לאנדרטה שתוקם במקום. האירע זכה להז תקשורת נרחבת בעיתונות והטליזיה המקומיים והזרים.

בכוננותנו לברך בית הקברות העתיק בז'ור באזור בית הקברות ברחוב פודזמציה (PODZAMCZE) בבדין לאחר שיבוצע בו שיפוץ יסודי.

בימים אלו החלו להתארגן בני הדור השלישי של יוצאי זגלמבה. אנו מלווים אותם בברכה ובטיחים את תמיכת הארגון וסיוועם בפעילותם. אנו מוחלים לנו ולהם שימושו את המורשת היפה של יהדות זגלמבה.

בחתקרב חג הפסח אני מברך את יהודי זגלמבה בכל אתר ואטר בברכת חג שמה וכשר.

אברהם גריין

יו"ר הארגון

השער החדש של בית הקברות העתיק ברחוב פודזמציה בבדין
The new gate of the old Jewish cemetery in Bendin

גם היכר והאנדרטה ע"ש גבורי הגטו במקום בו היה גטו קמיונקה בבדין
A model of the Monument at Ghetto Heroes Square in Bendin

**מאי 2005 הכנס העולמי של יוצאי גלמבה לציון 60 שנה לסיום מלחמת העולם השנייה והניצחון על גרמניה הנאצית !
זכרים את העבר! חוגגים את השחרור!**

ויצאו גלמבה לדורותיהם מוזמנים לאירועי 60 שנה לסיום המלחמה

**עצרת הזיכרון לשואה ולגבורה וטקס ההתייחדות עם קדושים גלמבה
ביד הזיכרון שביעור מודיעין (ליד מבוא מודיעים)**

ביום חמישי כ"ז בניסן תשס"ה 5 במאי 2005 בשעה 16:00

נסף השחרור לציון 60 שנה לסיום המלחמה

ביום ראשון כ"ט בניסן תשס"ה 8 במאי 2005 - באולם רסיטל בתל-אביב

- 19:00 התכניות • דברי ברכה • תכנית אمنותית עשויה • מוסיקה וריקודים

מוטי גלעדי במופע מיוחד ליוצאי גלמבה "60 שנה לסיום מלחמת העולם ה-2" בהשתתפות דורין גלעדי

אנא, הרשנו מוקדם ככל האפשר כדי שנוכל להערך בהתאם. **תאריך אחרון להרשמה 1.5.2005** לפתרים נוספים והרשמה לנשף ניתן לפחות:

- אולם הארגון ברוחוב פרישמן 23 תל-אביב הפתוח ביום רביעי אחה"צ 16:30-03:50-5270919 טל: 03-5067337 צבי לנדוו טל: 054-4490237
- לולה מג'ר - טל: 03-5057873 • הדסה קנטור - טל: 03-6852213 • יצחק טורנו - טל: 050-7806305 • גדי שיינר - טל: 03-7484461 • בחיפה: שלמה גראור - טל: 04-8360960, גדי שיינר - טל: 04-8379947

להזיכרכם, במקביל לארועים של יוצאי גלמבה, בתאריכים 8 ו- 9 במאי יתקיימו ארועים שונים של "יד ושם" במסגרת כנס "מדור לדור" - מפגש בין דורו של ניצולי שואה לוחמים ודורות המשן.

E-mail: yael@unitours.co.il 03-5166030, 03-5110120, פקס: 03-5166030, חברת דיזנהואז יוניטOURS ישראל, טל:

**_nr_ נולדנו שנית
השחרור ממחנה SPORTSCHULE-REICHENBACH**

מאת: יצחק גREENGRAS

אחרי שארה"ב ה策רפה למלחמה נגד הגרמנים התחלו ההפצצות הכבאות על אזור התעשייה במערב גרמניה. כדי להבטיח אספקה לצבא הגרמני, העברו מפעלים רבים לאזור שלזיה התחתונה. במקומות הוקמו עשרות מחנות ריכוז ומחנות לעובדי כפייה. רוב יהודי גלמבה נשלחו למחנות אלה, שם נפגשו עם יהודים מכל ארצות אירופה. באזרע הערים ריכנברג REICHENBACH ולנגניבילאו LANGENBIELAU היו 2 מחנות נשים ו- 2 של גברים. זה היה המחנה החמישי והאחרון שאלו הגעתו עם אחיו בשנת 1944 אחרי שרדן מוגפת הטיפוס בעקבות במחנה גרדיץ – GRADITZ שם ניספו 500 גברים מתוך 800 האסירים במחנה, ביןיהם חברי ריכנברג שלי מבנדן. כל יום הלכנו ברגל תשושים ורعبים לעבודות הפרך במפעלים. החל מינואר 1945 פגשנו בדרך קבוצות גדולות של אסירים שייצאו למצעד המות בלילה הס.ס. הם פנו ממחנות אליהם התקרב הצבא האדום. רבים מהם איבדו את חייהם זמן קצר לפני גמר המלחמה. כל בוקר, לפני היציאה לעבודה נערך מסדר (אפל), בו עמדנו בשורות וקבוצות לפי מקומות העבודה. בשבועות האחרונים של המלחמה היו ימים שלא עזבנו את המחנה. לפי פקודת הגרמנים קיבלנו הוראה מזקן – היהודים, ברוך מייסטר, כי עליינו לאזרו את החפצים המעתים ולהיות מוכנים ליציאה מהמחנה. היינו מודאגים. כך עברו ימים ושבועות.

ב- 9 במאי 1945 התיצבנו כתמיד למסדר בוקר. בעודנו מתחים לפקודת הקפואיס (ראשי קבוצות העבודה היהודיים) ראיינו 3 משאיות של הצבא הגרמני מתקרבות לשער המחנה. ליד המשאיות התאספו כל אנשי הס.ס. חדרנו שטרטטם היא חסל אותנו.

שער המחנה נפתח וקצין גרמני נכנס פנימה. זה היה מפקד 4 המחנות באזרע גנרל אורליק ULRICH (OBER STURMBAND FUHRER). הוא הגיע אל ברוך מייסטר שעמד במרכזה המסדר, הצדיע לו ולחץ את ידי. עמדנו המומדים מבלי להבין מה קרה. הגנרל הוציא את האקדח מחגורתו ומסר אותו לבסוף מייסטר, נפרד ממנו בכמה מטרים והוא יצא אל עבר החיללים שעמדו ליד השער. החיללים עלו על המשאיות ועזבו את השטה.

מייסטר הודיע לנו שהמלחמות נגמרה ואנונו חופשיים. רבים החלו לבכות, התחבקו עם חברי וקרוואו קריאות שמחה. לך לנו כמה דקות להבין את עדירה של "התקווה".

כלנו פרצנו בשירה אדייה של "התקווה".

מייסטר ביקש מאיתנו לא לצאת מהמחנה בגלל הסיכון הגדול. עדין נשמעו יריות של תותחים ונשך קל והצבא האדום לא הגיע למחנה. הוא הבטיח לנו לחלק את המוצרים שנשארו במחני הגרמנים כולל אוכל וסיגריות.

לא כולם הסכימו להישאר במחנה בלילה הראשו של אחר השחרור, بينماיהם היינו אני ואחי. יחד עם כמה חברים עזבנו את המחנה עם רדת החשיכה והלכנו לכיוון הוויילות היפות בעיר ריכנברג. פרצנו לאחת מהם, שם התרחצנו ולבשנו בגדים שהשאירו הגרמנים. במרנת מצאנו כדי עם מיץ דובדבנים. היה בו אלכוהול

יצחק גREENGRAS באתר מחנה ספורטSSHOLAH בבירקור ב- 1993
Izi Greengras visiting at the site of Sportschule camp - 1993

כוחו של תופח מאת : סלה (שרה) הוברפלד (לבית ואוברמן מבוגרים)

הם גם סיפרו לנו מה נשמע מוחז לגדירות המחנה. רוב אנשי גרמניה, ואס. אס היו סדייטים, אבל היו גם ייחדים שהיו טובים. אני דבורי גרמנית, ואס. אסית אחת במטבח עשתה אני סחר חליפין, אני הבאות לה סיגריות שקיבلت מהשבויים, והיא נתנה לי עוד מרק או משחו אחר בתמורה. אחת מנשות האס. אס הייתה בת של כומר שהתגיסה לשירות האס. אס על פי המלצה אביה, כדי שלא תשלח לחזית המזרחת. אביה רך אמר לה להשתדל לעזור למי שرك אפשר. בימי ראשון הייתה נוהגת לקחת אותה לביתה בתירוץ שאני צרכיה לנוקות לה את הבית, כשבאתי לביתה הוושיבה אותה לאוכל עם כל בני משפחתה את ארוחת يوم ראשון.

בדרכן חוזה מהמפעל עברנו ליד עץ תפוח. קטפתי בהחבה תפוח והסתורתי אותו במכנסיים. לפעמים הייתה אחת מנשות האס. אס מחביה אותה בשבייה עד אחרי הספירה. את התפוח החכתי לאربع מנות ומחלקה בחלוקת של החולות והחלשות, שתתכלנה ותתזקנה. אני עצמי לא טעמתי מהתפוח...
אולי בז'וכות התפוח ניצلت???

שלחו אותנו בטרנספורט שיצא לציכיה. נסעו דרך קטובי כל הלילה והגענו לסודטים, למקום שבו פארשנץ, למחנה עבודה. המקום היה יפה, הרים, אויר טוב. היו שם מפעל טקסטיל. הפלנו לעובדי כפיה, במקום בו הוא כמאה בחורות. את cocci צערות לcko לעובדה באריגה שהייתה עבודה יותר קלה. אני הייתה בינהן. בבורק הגיעו נשים מהאס. אס ולחו אותנו לעבודה. הפלנו ברgel עד למפעל האריגת, גם בגשם וגם בקור, בגדים דקים אבל קיבלו נעליהם... את דברי הערך היה עליינו למסור. מכתבים, גלוות קבלנו עוד מהבית, אבל הכל היה עובר דרך הצנורה. השפקתי במשך כמה זמן עוד לכתב הבית ולהודיעו היכן אני נמצאת.

באולם גדול ישנו על מיטות אחת מעל השניה כחמיים בחורות, לכל אחת הייתה מיטה וארון קטן לחפצים אישיים. בבורק ובערב ספרו אותנו, ביציאה לעבודה ובחזרה. בערב חילקו לנו אוכל לערב וכל היום שלמחרת. האוכל – חתיכת לחם ותפוח אדמה אחד. ועל זה היינו אמרות להתקאים כל היום. ליד המחנה שלנו היה מחנה שבויים מצרפת ואנגליה ואסירים צ'כים וגרמנים. השבויים חלמו עליינו ולפעמים זרקו לנו מצרכים שהם קיבלו בחבילות מהבית.

הבריחה ממצעד המות

מאת : דוד קלימן

כנסנו לכפר גרמני שדייריו רצו לבסוף ממנו בגל החש מחרוזים המתקרבים. מענו אשם פתוח עם ערימה של קש, נפלנו עלייה ונדרמו. כשהתעוררתי כמה שעות מאוחר יותר הייתה קפוא. התהבאנו שם 9 ימים. כל היום והלילה רעמו התותחים והאסם רעד. זו הייתה כת חזית המלחמה והתנהלו קרבות כבדים בין הרוסים לגרמנים.

כעבור 10 ימים שמענו רעש גדול. התקרכנו לקריר האסם, הצענו מבעד לחירוצים וראינו אנשים לבושים רוסיים. יצאו מהאסם. הינו מארוד רעבים. כנסנו לבעל הבית ואמרנו שאחנו פועלים פולנים בדרך הביתה. ובקשנו לשנות משחו חם, נתנו לכל אחד כוס קפה חם וקצת לחם. הסתרנו במקלט שלו. למחות ראיינו חיילים רוסים עם כובעי פרווה והחלתו לckett לכיוון הבית שלנו בנדין שהיה במרחיק של 45-50 ק"מ משם. כשיצאנו לשדה ואינו המון חיילים גרמנים מתים עם הקסדות מפוזרים בשדה הקרב. מאתה הגופות לכאן נעלמים. לא ידענו לאיזה כיוון לckett אז התקרכנו לטנק רוסי ושאלנו את החיל שנהגו בו. החיל נטה לנו הוראות וגם אמר לנו איפה יש מאפייה. במאפייה נתנו לנו לחם וכוס חלב חם לכל אחד. שם ראיינו בפעם הראשונה חיילים רוסים.

התחלנו לckett לכיוון בנדין. הגיעו לקטובי בשעה ארבע וחצי בערב ובחמש התחליל שם עצור. זה היה יום אחריו שהגרמנים עזבו. הגיעו לתהבנה הרכבת ורצינו לנסוע את 14 הק"מ שנותרו עד לעירנו, בנדין, אבל העוצר כבר החל, ואמרנו לו ככלנו לckett בתביס. תפסו אותנו אנשי מליציה פולניים עם סרט אדום על השרוול ושאלנו ניירות שלנו. אני ראייתי את המספר שלי אמרתי להם שהיינו במחנה רכוזו ושאין לנו ניירות. לא ידעתן כבר מה לעשות החוק על זרוועי. לא האמינו לנו. אמרו שאחנו גרמנים, אנשי S.S., ושלל אנשי האס-אס דואגים שהייתה להם מספר זהה להגן על עצם. חטפתי מכות קשות, עשו לי ממש לינץ. פתאום הופיעו שני קצינים רוסים. אמרתי לказין שהיינו במחנה ריכוז, שסוף סוף אנחנו באדמתה פולניות והם רוצים להרוג אותנו. סיפרתי לרוסים שהייתי באושוויז. לא ידעתן כבר מה מזוכרת לתופת. שעיל ידי. כשנתתי את הבגד הורדתי את המספר ושמורתו אותו מזוכרת לתופת. הוא הכנס אוטו מהכס והראיתי לказין והוא האמין לי. הוא הכנסו לבניין שאל את השומר אם יש דירות ריקות של אנשי צבא גרמנים והכנס אוטו לדירה יפה בת 4 חדרים קבלנו בגדים ואוכל. קצין רוסי התחיל לנו על פסנתר והצליח לשמה גם אוטו. נפלתי על המיטה ונרדמתי, זאת הייתה הפעם הראשונה מזה שנים ששינתי במיטה.

היהי אחד מהיהודים האחרונים שעזבו את גטו קמיונקה בנדין אחרי חיסולו. בשיצאתם מהבונקר ב- 10 באוגוסט 1943 לא היו כבר יהודים בגטו. כולם נשלחו בטרנספורטם ברכבות לאושוויז. היהודים השאירו בנדין 180 יהודים כדי לרכז ולשלוח את הרכוש היהודי לגטמניה ואז לחסל את הגטו. הייתה עייתי בוניהם.

שלחנו ב- 13 בינואר 1944 לבירקנו. קיבלתי מס' 172008. מיד הבזיקה במוחי מהשכח: סכום הספרות היה 18. ידעתי שבברית 18 זה חי. אמרתי לעצמי שזה לא מקרה ואולי יצא לשרוד את המלחמה. בסוף ינואר 1944 עברתי את הסלקציה הגדולה בMSGORTEה נשלחו 75% מהאנשים לקרמטרוים, כדי לפנות מקום לטרנספורטם הבאים מהונגריה. אחורי כמה ימים הודיעו לנו בזמן הספרה (אף) שדרושים מהנדסים, טכנאים, ואנשי מקצוע בענף המטבח. על אנשים אלו למדו לפניהם שנקבע כדי לעبور בחינות שיציגו בפניהם מהנדסים של מפעל "סימנס". עמדנו בתור כמה מאות גברים. את הבדיקה עברו 14 גברים ואני ביניים. עבדנו עbor סימנס השנה במחנה בוברייך – מחנה חזץ של אושוויז.

ב- 18 בינואר 1945 אחה"צ חילקו לכל אחד מאנטו 2 ככרות לחם 21 שמיכות. אמרו לנו שיוצאים לכיוון גרמניה. מפקד השומרים Lukasik נסע על אופנו וישאר החיילים הללו ברגל עד אושוויז ושם הctrappeno לנצח המות בקבוצה נפרדת. בתחילת הינו 190 גברים ו- 24 נשים. ירד הלילה והתחילה לרודת שלג כבד. הקור הגיע ל- 25 מעלות מתחת למים. עמדנו כל הלילה כ- 30 קילומטר וזינו כבר קרובים לגבול הגרמני. עמדנו באמצעות המכבייש בחושך. בשבוע השני כבב קבוצה של גברים ל- 15 ס"מ בלבד מהכביש. לבסוף הרמתה גל אחות בעורת שתי הידיים והנחתה אותה על המדרסה, ולאחר מכן, בעורת הידיים, הצלחתי להרים אותה הרגל השניה. מי שערץ מעיפות והתישב על אבן בצד הדרך השלג כיסה הייתה בגובה 15 ס"מ בלבד מהכביש. לבסוף הרמתה גל אחות בעורת שתי הידיים והנחתה אותה על המדרסה, ולאחר מכן, בעורת הידיים, הצלחתי להרים אותה הרגל השניה. מי שערץ מעיפות והתישב על אבן בצד הדרך השלג כיסה עצדתי בשורה אחת עם בוריק ועורתי להן כמה שיכולתי. סימון נשארה בחיים, היו איתנו במחנה בפריז ולילם נודעה כסימון וייל שלטה בגדולה עד שהייתה סימנה את לימודיה בצרפת ובהמשך, נבחרה לנשיאת הפרלמנט של האיחוד האירופי, כולל גרמניה שככל קץ התנכרה לה בילדותה וככל קץ השפילה אותה בהזדמנויות שונות. ואני שמרנו על קשיי הידידות ונגשטי אותה בהזדמנויות שונות. סימון וייל לחרת הגענו לעיר בשם מיקולוב. הכניסו אותנוاسم תבואה גדול. נפלתי על הקרקע והזדמתי לכמה שעונות. כשהעירו אותנו אמרו לנו שיש ללכת עוד 4 ק"מ לעיר גלייביץ שהיתה כבר על אדמה גרמניה, ושם נעה על קרונות רכבת ונישע למרכזו "מפעלי סימנס" ליד ברלין כדי להמשיך לעבודתנו. התחלתי לחשוב כיצד נמלט מהקבוצה מכיוון שלא יכולתי לבורח מכולה בשמיות ולהתחבא באיזשהו ארון מחת וחותט תפירה ותכנית לבורח בגד מהשמיינות החומות. לדינו עבורי עגولات ששימושו בקיין להובלת התבואה. העגولات היו מלאות בגופות של אנשים שקפאו בדרך ואנספו עיי' העגולנים. היה זה מראה מבעית. עיניו רוחץ כבר ראייתי את עצמי על אחת העגولات הללו, אם לא אברח בזמנן הקרוב.

עצדנו בצד ימין של הדרך כאשר בצד שמאל היה יער, עטפתי את עצמי בשמיות שהוא לי וכך עשו עוד שניים מחברי. האינו את המהירות והקבוצה התרחקה מעלי מאיינו. במרקח של 50 מטר מאחרינו הייתה קבוצה נוספת של צועדים. נצלנו את המרווח בין הקבוצות. חצינו את הדרך מימין לשמאלו תוך כדי שאנו מתחפשים לנשים זקנות מכושות בצעיף ונכנסנו לעיר. השעה הייתה 4 אחה"צ והחלה להחשיך. הטמפרטורה ירדה ל- 20 מעלות מתחת לאפס. לא ידענו לאן לcliffe. פתאום, ראיינו שביל ללא עצים. החלטנו לckett על השביל. לפטע החלקי וכך התברר שיש קרח מתחתי רגליינו והבנו שזהו נהר שמיימו קפאו. הפלנו לאורך הנהר ובטשו הבחןנו בשדה גודל מושלג ואחריו בתים ואסם בין הבתים. החלטנו לzych על השלב אחד אחרי שני עד לאסם. האסם היה סגור והבנו שהייתה עליו מזואה מקום אחר.

שהחינו וקיימנו והגעתם לזמן הזה

בבית הספר היסודי רמת החיל הממוקם בפינת רחוב קהילות זלמבייה בשכונת רמת החיל בתל-אביב, ממשיך וబונה את הקשר עם ארגון יוצאי ההיי-יט וצמיה זלמבייה. יחד עם הדסה קנטור נציגת הארגון תכננו את הפעולות החינוכיות לקרות יום השואה ואף בקרתני יוזד אתה במכון "משואה" העוסק בהוראת השואה. את פינת קהילות זלמבייה בספרייה בהי"ס אנו מושיכים להעשור בספרות ילדים ובספרות עיונית בנושא השואה ותקומת מדינת ישראל. נשמה לקלל כל חומר תיעודי וספרותי של יוצאי קהילות זלמבייה ובני הדור השני והשלישי המתאים לפניה זו. וכל יוצאי קהילות זלמבייה שמציעים 60 שנה לשחרורם שהחינו וקיימנו והגעתם לזמן הזה.

דליה כרמוני
מנהלת בית הספר רמת החיל

שישים שנה לשחרור ברגן בלזן – אפריל 2005

מאט : גהה שטרום לבית בליצקי מדומברובה

והרבות אשר בקשריהם
טמוניים שם לאם ובלי זהות
על אכזריותם של חיוט האדים
לנצח ישמשו הם עדות

וחיש חלפו להם השנים
שישים במספר
ושוב פורחים הפה בגנים
שונה קצר – לא כמו בעבר

ורק אנחנו קצר זכוכית
שעיר שינה, קמטים מה ושם
ולנדינו סייר נספחה
סיפור על סבל של עם

איך עבדים בגרמניה היו
המוות יום יום למולנו
ואם את הקאפו לפטע ראיינו
הדם קפא בעורקינו

ובצריים חולמים וגוססים
VIDINU קוצרות מהושיע
להם החופש לא בישר כבר כלום
למעשה – הוא איתר להגעה

רצינו לבכות, לצחוק, גם לשמה
לזעוק למרומי השמיים
אך לרובינו לא עמד הכוח
פשוט ככלו הרגלים

אך את אט ישרנו את גבינו
ומשפחות הקימנו
גבינו על מכשולים בדרכינו
וראו א – לאן זה הגענו

כאשר צלצלו פעמוני השחרור
בחמשה עשר באפריל
נשמע באוויר צויז ציפורים
לכוארה – יום אביבי רגיל

מהחצרפים פרצו שלדי אדם
לבושים סחבות ושורצין כינים
ובחוויות ערוםות גדולות של מתים
מול עיניהם המבוועטות של המשחררים

ובחמלת הם פתחו את תרמילייהם
ورو��נו מכל תוכנות
והמטרו עליינו מני דברים
שמונן שכחנו על קיומם

סיוור שורשים בזגלמבה אוקטובר 2004

נסיעת משלחת זגלמבה לפולין

מאט : שמעון ניצני

אוקטובר 2004
האנדרטה לזכר בית
הכנסת הגדול בנדיין
The monument of the
Synagogue in Bendin
October 2004

מצלדי' המשכנו לדומברובה. ברצוני להתעכט מעט על העיר דומברובה גורניציה, שהיא העיר בה גרה משפחת אבי פיבניצ'ני זיל, ומעט מאוד שרדנו ממנה. חשתי התרגשות רבה כשהגענו לאנדרטה לזכר אוטם יהודים, שנרצחו בנטו. מתחת אותה אנדרטה מצוים כ- 10 קברים בלבד. זה מה שנשאר מקהילה בת 5,000 נפש. קיימו טקס ליד האנדרטה בהשתפות תלמידים מביה"ס המקומי שzechterpo לטקס.

אמרתי מספר מילים לזכר משפחתי שלא הכרתי ועמדתי בעיר על נושא "ואהבת לרעך כמוך". הרגשתי הרוגשה של סיפוק המהולה בעצב עמוק, שהגעתי לעיירה בה חי סבי וסבתاي וכל משפחתי.

דומברובה המשכנו לסופנוביץ. ערכנו טקס בשרודולה, בככר ע"ש האחים קוזוק'. המשכנו למקומות בהם היו אחרים יהודים והסכנו את הלוט מלחות ההנכחנה שנקבעו במקומות : בבית החולים, בבית היתומים ובבית הספר רופפורט. כל משך הביקור שלנו בסופנוביץ ובטקסים שערכנו הtcpבדנו בנסיבות של ראש העירייה.

היום השלישי הוקדש לביקורים פרטיים. כל משפחחה שכחה רכב ונעשה לחפש את עברה. שנפגשנו בערב שמענו סיפורים מרתקים של מי שמצא פרקים מעטים ואחרים כמוון שלא מצאו דבר, מעבר לשם רחובות, תחנות רכבת ובתים. הימים הרבייעי בזבקה התחיל בזבקה בסלבקוב. הגיענו לגשר שעל נהר הפז'ימה, שם הנחנו זר למרגלות האנדרטה לזכר היהודים שנורו על גdots הנהר בתהילת המלחמה. שם המשכנו לבית הקברות. בקרנו בחווה של קיבוץ עובדי' וחטמנו את הביקור בקבלה פנים חמה שערך לכבודנו ראש עיריית סלבקוב בקרצ'ינה. (פונדק בן 300 שנה).

את הביקור בזגלמבה סיימנו בזוביירציה. הגיענו לבית הקברות וערכנו טקס קצר. הנחנו זר פרחים למרגלות האנדרטה של קבר האחים.

לאחר 4 ימים באזור זגלמבה, נסענו לורשה, בקרנו לאנדרטה לזכר של תושבי הגטו והלוחמים שמרדו בגרמנים.

chezrono לאחר 10 ימים מלאי חוויות ונרגשים מכל מה שראנו עינינו.

באוקטובר 2004 יצאה משלחת אריגון זגלמבה לפולין. מטרת המשע הייתה סיור בעיירות באזור זגלמבה ובעיר השתפות בטקס הנחת אבן פינה בעיר בנדיין לכיכר גיבורי הגטו.

הקבוצה שמנתה יותר מ- 30 חברים כללה את אנשי הדור הראשון והשני והשלישי. זו הייתה הקבוצה הטרוגנית, אשר למורת הבדלי הגישות ופער הדורות התגבהה תוך כדי המשע לקבוצה אחת.

נחתנו בקרקוב, סיירנו בעיר, ברובע היהודי שהיה מרכזו היהודית בעיר לפני המלחמה. ביקרנו בתים נכסה במספר בתים נכסה ברובע, והגענו לבית המרכחת של תדיוש פנקבץ', חסיד אומות העולם אשר נתן מחסה ומקלט ליudeים ככל אשר יכול היה בבית המרכחת שלו, וכן מזcketה האמרה עליו כמו על שאר חסידי אומות העולם - "כל המצליל נשא אחת כאיל הצליל עולם ומלאוי".

בקרנו ליד חומות הגטו, ערכנו ליד קפה ציגריה, שאנו הגיענו לפולין ופליה בכל העיר. ביקרנו במקומות שבו קברים מלכי פולין ושליטיה בעבר. ביקרנו במכרה המלח בעירה ויילוצ'קה וראינו את התפתחות נושא כרית המלח באזור.

זובנו את קרקוב ונסענו לביקור באושוויץ, שלא מכבר מעלו 60 שנה לשחרורה. הימים הבאים הוקדשו לביקור באזור זגלמבה. הימים הראשונים הוקדש לבנדיין. פתחנו את הביקור בקדיש שנאמר לייד אנדרטה בית הכנסת הגדול, ממש עליינו לכנסיה של חסיד אומות העולם, הקומר זבצקי. המשכנו לקבלת פנים חביבת בניין עיריות בנדיין בנסיבות שגורר ישראל בפולין. ראש המחווז', ראש העיר, ראש הדרוז'ה, ראיין מקומיים.

שייא המשע היה השתפות בטקס המרשים - חנוכת כיכר גיבורי הגטו לצורן עצירים יהודים שנטו נשק והתנגדו לזרחים הגרמנים. את הטקס ניהל יויר אריגון יונה אדם שידלובסקי. בטקס נשוא דברים : ראש העיר בנדיין ; מושל מחוז שלזיה ; שגריר ישראל בפולין, דוד פלג ; אברהם גרין, יויר הארגון ; מנחם ליאור וזאב לירון-לונדר ממתתפי המאבק בגטו ; וירון דגני, נסדה של תושיה הרצברג, נשא דברים בשם הדור השישי. הדברים עמדו על חשיבות הזיכרון של השואה ועל תגובה נחרצת נגד מכחישי שואה מקרב העמים. הונחה אבן הפינה לאנדרטה שתקיים בכיכר והלוט הוסר מעל השלט הנושא את שם הכיכר. הפסקה פלוטניצקה וחברה.

אחריו בקרנו בבית הכנסת "מזורת", שנתקלה לא מזמן, בבית החולים "ליינט חולים" ובבית הקברות ברוחב פודזמצ'ה.

את הסיור בנדיין סיימנו בגימנסיה היהודית ע"ש פירסטנברג שם סיירה לנו תושיה הרצברג, שהיתה שם תלמידה, את חוותותיה. לאחר מנוחה קצרה, חזרנו בערב לבנדיין לארוחת ערבע חביבת, למרגלות הזאמק, בונחחות ראש העיר וראש ארגון "יונה".

את היום השני החלטנו בזבקה בצלדי'. בקרנו במקום בו היה בית הכנסת, ממש המשכנו לבית הקברות, שם ערכנו טקס קצר, אמרנו קדיש והנחנו זר למרגלות האנדראטה של קבר האחים.

שמעון ניצני ליד האנדרטה בזבקה, נסענו לורשה, בקרנו לאנדרטה לזכר הנחו שהה, עברנו את נתיב הגבורה וקיימו טקס באנדראטה לזכרם של תושבי הגטו והלוחמים שמרדו בגרמניהים.

שמעון ניצני ליד האנדרטה בזבקה, נסענו לורשה, בקרנו לאנדרטה לזכר הנחו שהה, עברנו את נתיב הגבורה וקיימו טקס באנדראטה לזכרם של תושבי הגטו והלוחמים שמרדו בגרמניהים.

אוקטובר 2004 – שושנה יופה (PATCHNIK) וואב קלנסר, ילידי סופנוביץ, בשרודולה Shoshana Yofe (Patchnik) and Zev (Wowek) Klasner, in Shrodula - 2004

רשומים מבנדיין

מאת : חנה גורן

הינו גם במקומות אחרים, מימים אחרים, שקרו בהם אירועים עצובים : מגרש ה"יכוח" שאליו רוכזו יהודים הגטו ואולם הספורט של בית"ס "המזרחי" שאליו העברוامي ואחותה מגשר הש"כ. אמי ואחותה הוצאו מאולם הספורט הזה בעוזרת הרשל שפרינגר, המזריך של אמי מתנוועת הנער "דרור", וכך חן ניצל.

הינו ב"זולג" בסוטונובייך וכמוון באושוויץ – התנהנה האחרונה של כל בני משפחתה.

הensus זהה עשה לי משהו. היתי שם וראיתי במניין היקן עברו עלAMI החווית השונות. יש לנו עכשו עוד דברים משותפים לשתיינו מכירות וזה קרב בינוינו עוד יותר. אני סבורת שבני הדוד השני בפרט והדורות הבאים בכלל, חייבים לנסוע ולראות מאין באו הוריהם. לראות שהיינו להם חיים יפים, משפחחה וחברים. נדב סיכם ואמר : ידעתי שהensus יהיה מעניין אבל הוא היה מעניין הרבה יותר מהה שחוותי. הסיוור הזה ריגש מאד גם אתAMI. היא שמחה שמעניין אותנו – את בני ואותי – לנסוע ולראות היקן היא גילה. הראוות שלו העלו אצלם שוב זכרונות וגעוגעים למה שהיה ואינו, למי שהיה ואינו. היא הרגשה מאוד כשהדלקנו נר זכרון וקרנו דברים לזכר בני משפחתה באושוויז.

הינו יכולים לzechot בזודאות שזהו אכן הקבר אותו אנחנו אכן מחפשים. רשיימות קברי בבית הקברות שהוכנה מראש והובאה עם המשחת עזרה לנו ביום החופשי שלנו למצוא שלושה קברים נוספים, שלא חלמנו שרדן : יוסף שביבק, סבא של אברהם שביבק (בעלה של בללה), טוביה שביבק, הדוד של אברהם, וכן טביה של בללה, פרידל, אשתו של אותו סבא יעקב שמצאננו יום קודם לכן. לאחר אותו יום הרגשנו שמטורת הנסעה הפרטית שלנו התמלאה. מצאנו שרידים מן העבר. בהר יכללה סוף כל סוף לעיר טקס אזכרה בבית הקברות לבני משפחתה, לומר קדיש ולובכות על משפחתה שנכחדה. סגידות מגעל. אנחנו, הדור הצעיר יותר, קיבלנו הוכחה ממשית לשורשים שלנו. כל סיפורו השואה הפכו מבחינותנו למציאות.

ומלה גם על המארחים הפולנים. עם כל מה ששמענו על יחסם ליהודים בזמן ההוא, הרגשתי שהיomics יש תחושה של כבוד אליו ואל מה אנחנו מיצגים, כך אני רוצה להאמין. אני לא משלחה את עצמי לגבי חזרה של יהודים לפולין היום, אבל נראה שכתיירים אנחנו רצויים שם.

בזמן קצר הינו במקומות רבים ישנים וגם חדשים. אני מרגש שסתגתי במהלך הזמן אין את האווירה של פעם והן את האווירה המתחדשת של המדינה, שלא זמן יאה משפטון קומונייסטי. מצד אחד נתקלנו במקומות שכמעט שלא נשנו, כמו הביקור שלנו בבית נוריו של אברהם שביבק (בעל של בללה) שנשאר במקומו כבר למשך שנים ועדין מצאנו בו דירות החיים בעליות נוראה. ומהצד שני רأינו גם את פולין המתחדשת והמודרנית בדמות הקניונים החדשניים. בנוסף רأינו גם פולין שלא שוכנת ומבדכת את עברה ההיסטורי של עמה ושל היהודים, בעיקר, במקרה, במחוז בו הינו, מחוז זגלמבה.

גם לאחר החזרה מהensus המשכנו לחוש את עוצמת הזיכרונות והמשכו לדבר ולעכל את המראות. במשך חודשים רבים שקדנו על תיעוד המסע ועריכתו בסרט וידאו, הליק שהעצים בנו את הרשמיים ועזר לנו לעכל אותם לעומק.

יצאנו למסע ייחודיים, חזרנו כקובוצה מלוכדת עם רצון להמשיך ולהיפגש. אנחנו יכול לדבר בשם כל חברי הקבוצה, אולם אני ומשפחתי מרגשים כיום הרבה יותר מחוברים למסורת של מחוז זגלמבה ולטושביה היהודים, אלה שנכחדו ולאלה שרדן.

בירקנאו, אוקטובר 2004 – מימין : אריאל יהלומי (יליד זבלינאי) ; בלה שביבק (בבית פולדמן – ילידת צ'מישץ) ונכדה, דן בייטנר ; ושמשון ישביץ.

(Right) Ariel Yahalom, Bela Shivek-Feldman and her grandson, Dan Beitner and Shimshon Jashvitz at Birkenau - October 2004

בஸוכות יצאנו לפולין למסע שורשים בזגלמבה, בני הבכור נדב ואנוכי. רציתי מאוד שנסע שלושה דורות :AMI, חיה דוריה לבית גלבג, בני ואני. מסיבות בריאותיות נבחרAMI מבנדיין. הסיוור לבנדיין סגר אצלי מעגל.

כל כך הרבה שמעתיAMI על בנדין, סיפורים שהיו מלאים בציורים ובשרוטוטים מתאימים :

איפה היא גרה והיכן גרו הסבא והסבתא והדודים. איך נראו הבית שלהם. הכרתי את הרחובות הראשיים של העיר : קולונטיה, מודז'יבזקה ואחרים ואת ככר השלושה במאי. בשעטת עיניים יכולתי לראות את בית"ס היסודי בו למדה ב"פאסט" ; את הכנסייה ואת המדרגות ; היקן היה חדר בתה והיקן הייתה המנהלה.

בדמיוני ראייתי את תחנת הרכבת עם השעון הגדול בחזיתו וכמוון את הזאם. אין פלא שזיהיתי אותו מיד כשראייטי אותו, כמובן כבר היה שם בעבר. הכרתי את הרחוב שנקף את בנדין. בבית רקרנו לו בהומור ה"פשפשה".

אף פעם לא חשבתי שאבקר בעיר בה גdeltaAMI. זה היה בגדר חלום. ופתאום החלום התגשם, והואתי שם, בכל המקומות הללו. וכל הסיפורים הטובים והרעים, הפכו להיות ממשיים ומציאותיים.

התרגשתי מАЗ, עד דמעות. זו הייתה חזקה במיוחד. ניסינו להגיע לכל המקומות למרות הזמן הקצר. התלהבו ושמחו כמו ילדים מכל רחוב או מבנה או אתר שזיהינו וקשרו לילדותה שלAMI. צלמנו הכל מכל זיות אפשרית.

רשומים ממסע שורשים לפולין – שבט שביבק לדורותינו מאת יעקב שרת

הינו יכולים לzechot בזודאות שזהו אכן הקבר אותו אנחנו אכן מחפשים. רשיימות קברי בבית הקברות שהוכנה מראש והובאה עם המשחת עזרה לנו ביום החופשי שלנו למצוא שלושה קברים נוספים, שלא חלמנו שרדן : יוסף שביבק, סבא של אברהם שביבק (בעלה של בללה), טוביה שביבק, הדוד של אברהם, וכן טביה של בללה, פרידל, אשתו של אותו סבא יעקב שמצאננו יום קודם לכן. לאחר אותו יום הרגשנו שמטורת הנסעה הפרטית שלנו התמלאה. מצאנו שרידים מן העבר. בהר יכללה סוף כל סוף לעיר טקס אזכרה בבית הקברות לבני משפחתה, לומר קדיש ולובכות על משפחתה שנכחדה. סגידות מגעל. אנחנו, הדור הצעיר יותר, קיבלנו הוכחה ממשית לשורשים שלנו. כל סיפורו השואה הפכו מבחינותנו למציאות.

יצאתי למסע עם מטען ציפיות נזוק. לא הייתי אף פעם בפולין. כל ידיעותי הסתכמו בليمודי ההיסטוריה בבית הספר, ספרים שקראי וסיפורים ששמעתי מבית אבא וממחמתי – בלה שביבק. יצאנו למסע קבוצה משפחתיות : בלה שביבק מבית פולדמן, בנותיה : צפי ונאוה, נכדיה : דני (בנה של צפי) ואיתמר (בנה של נאוה ושל אי) ואני (בן זוגה של נאוה). הרשות היו מעורבים. מצד אחד נסעה לחו"ל מביאה אותה תמיד חוות של מקומות חדשים ולא מוכרים, ומצד שני את הזמן ניסיתי לדמיין איך נראו אוטם המקומות בזמן הוא הוא, ואת אווירת חוסר האונים והטרגדיה האומה, אשר בה חשו היהודים בזמן השואה.

אוקטובר 2004 – משלחת יווצאי זגלמבה וראש עיריית סלבקוב מר גוראי
The mayor of Slawkow Mr.Goraj & Zaglebie delegation –October 2004

במבט לאחר של חזי שנה מאז המסע, בזיכרוני נותרו המראות והחוויות הקברות של צילז', קולו המשתקן של שמשון בעת הטקס בבירקנאו, קולו הרועם והגאה של אריאל המדריך למרות כל מה שעבר עליו בזמן ההוא, רגשנותו הרבה וקולו הנחנק של גריין בעת נאומיו, 'השיריטה' של ניצני בחיטוטי העבר המשפחתי שלו, משה המתין בחזק ויד פשטוה לעזרה עם כל ירידיה מהאוטובוס, שוננה הרוקדת בכל מקום ובכל מצב אם רק תשמע צליל של מגינה ואת זאב אי אפשר לשכוח. איך זאב דיזה עם המקל לאורך כל הטילול, אך זרק אותו הצדיה במסיבת הסיום בורשה ופיצץ בריקוד ציה סוער עם רחל.

משהו מיוחד היה באוירא היחד של הטילול. אני שבאתה מכין צופה מהצד, ובעצם באטי על יתקי של מצלם ומתעד המסע עבור משפחות שביבק, הרגשתי איך אני נשאוב פנימה לתוך היחד הזה. ניסיתי להבין מה גרם להרגשה של האווירה המשפחתית המיוודה. האם זה הארגון הנפלא של ראש הקבוצה? האם זה המשמר שהעבירו לנו ראי המשלחת שטמרת המסע היא להנציח כל אבן ופינה ברוחבי חבל זגלמבה בכך שולדורי דורות לא נשכח דבר מעברנו? האם הידיעה שכולנו אנחנו מאותו י'כפר? האם זה הגעוגעים של המבוגרים שבינוינו לילדותם? ובכן התחווה היא לא חד משמעות, אבל נדמה שרובינו את הרגשה שיש וחוטים סמליים המקשרים בינוינו מהעבר אל ההוּהוּ, מדור ראשון, לשני, לשישי... ואף כבר לרבעי... .

החויה האישית והמשפחתיות הכי חזקה שלנו הייתה כאשר הצלחנו לzechot ארבעה (!) קברים של בני המשפחה הקרובה בבית הקברות היהודי של צילז'. קברים, אשר לפני המסע לא חלמנו שעדרין קיימים בכלל. והנה וכחנו שכן יש ממש בכל הסיפורים ששמענו, הקברים הנם ממשיים, ובעצם עשויו אנחנו חלק מהסיפור! כבר ביום הטקס בבית הקברות הצלחנו לאתר את קברו של סבא של בללה על סמך תמונה מקורית שהייתה לנו ובעזרתו של היהודי המקומי השומר על בית הקברות... הקבר לא הופיע בראשיות מאוחר ורק שם פרטיו בלבד הופיע על המצבה, "יעקב", ואילו שם המשפחה "פלדמן" שקע עם מותצת המצבה מתחת האדמה. אלמלא התצלום המקורי שבידיינו, בו הופיעה המצבה בשלמותה, לא

עלת זכרון - עלי ה"רמפה" מאט : שמשון ישביין (דור שני למשפטת ישבין מבנדיין)

עיפויים מן הדרך, זוגקים וקולם מרגש מובלמים לאחר "סלקציה" ישירות אל האש. עוד משלהו השומד ועוד אחד הוכחד כשל שפטותיהם "שמע ישראל... ה' אחד".

באו לכאן מאוחדים שלושה דורות אתנו כאלה שרדן את התלאות העמידים נדהמים ואנו שבועה לב שזכה אתכם עד עם הרבה כאב.

אנחנו נשבענו כאן שלא לשוכח אנחנו נשבענו כאן שלא לסלוח לעמדוד לפניכם ונאמר בתודה "יתגדל ויתקדש שמה רבא".

הכתובת על השער "העובדת משחררת" הינה סף המעבר אל הפלנטה האחורה. במקום זה הטבחה עבודה מתוך חסיבה ולבטים אכן ניתן לשכל ולהשמיד יותר יהודים. משלווי יהודים שהגיעו ברכבות משא בקר הוכנסו אל המקום הזה המנוכר. בודדים, משפחות והמוני ילדים זעקו "חוס ורחם לנו אלוקים".

והארץ תשקט עין שמי אודמת כתוב המשורר על מלחה אחרת גם פה באושוויז"- "ברקנאו" בפלנטה המוזרה אפשר להרווז אותה השירה. הארץ שקתה אף אחד לא פצה פה וכאליו לא ידעו ואף אחד לא מזדהה, שפה במקומות זה השמיים סמויקס ואודמים מהשמדתם ושריפתם של אחינו היהודים.

יד לזכר הנספים בשואה הילך

פרויקט שימור ותיעוד בת' עליון בפולין מאט : מאיר שילה – מנהל הפרויקט

A. שידלובסקי (משמאל) ומ. סטרז'ינסקי (מימין) מארגון "יונה" עם ראש משלחת הנוער Adam Shidlowsky (left) & Miroslaw Strajinsky (right) of the "Jona" foundation with the head of the Israeli delegation visiting Bendin

מנהל המשלחות, המדריכים, המורים המלויים ותלמידים רבים הביעו את שביעות רצונות מחלוקת הפרויקט ולא פעם אחת נאמר כי הפרויקט היה גולת הכוורת של המשען, אשר הטיבע את חותמו ברישותיהם ובזכוריהם של בני הנוער וכי הכרחי וחשוב למסד פעילות זאת להרחביה ולפרנסתו ברכבי הארץ ובועלם. יש לציין את אנשי ארגון "יונה" אשר ליוואו אותנו במסלול היכרותם של האתרים היהודיים בנדין ובכללים: האנדרטה על חורבות בית הכנסת הגדול, הכנסייה ששימשה מושבאה ליהודים, ניכר גבורי הגטו, בונקר "המכבסה" בו המתגאו פרומקה פולטנייצה וחבריה, בית הספר "קוברניך", הגימנסיה העברית בבית הכנסת מזרחי שנתגלה לאחרונה.

תופעה נוספת אשר חשוב לציין היא: פניות מריאי ערים בפולין למשרד בורשה להשתתף בפרויקט שימור ותיעוד בת' עליון יהודים בעקבות השמעה הנפוצה על פרויקט חשוב זה. יש לציין באופן יוצא מן הכלל את שיינוף הפעולה של הרשויות המקומיות, סיוע בהקצת כל עבודה, לוו וקבלת פנים של התלמידים בעבודתם.

פרטיו הפעולות – המשלחת בראשות שאול הלפרין הגיעו לעיר בנדין ב- 2 בנובמבר 2004 בשעה 12:30, נפגשו עם י"ר ארגון "יונה" לשימור מורשת בנדין ועם נציג העירייה אשר ליוואו אותם במסלול האתרים היהודיים בנדין. החל מ- 14:15 החלה המשלחת לבצע פעילות ניוקו וחויפת מצבות בבית העתיק בנדין. במשך כשבועיים ת�פו ותעדו שרורות מצבות.

The Polish ambassador to Israel, Mr. Jan Wojciech Piekarski and chairman of Zagłębie Organization, Mr. Abraham Green at the organization's hall in T-A

כפי שתוכן יצא משלחת ממלכתית של בני נוער למסע לפולין בתאריכים 26/10/04 - 2/11/04. 150 תלמידים ותלמידה הכהנה והדריכה לפרויקט שימור ותיעוד המשלחת מנתה כ- התלמידים חולקו לקבוצות עבודה אשר עשו בחשיפת מצבות, נקי עשביה, נקי הממצאות, רישום שמות ופרטים, צילום בזידאו ותמונה "סטילס" ותיאור בכתב של הפרויקט ע"י "כתבים צעירים". פעילות זאת נעשתה בחסות משרד החינוך, ארגון "יונה", העירייה המארחת ומכוון יד לזכיה. האנשים שקיבלו וליוואו אותנו לכל אורך הפרויקט יי"ר ארגון "יונה" – מר אDEM שידלובסקי ומוניקה – נציגת עיריית בנדין. קיבלת הפנים הייתה חמה ומרשימה וככלה ביקור בבי"ס המקומי "קוברניך" במחלוינו נתנו הסברים וברכות הדדיות, ורצונו עז לקיום קשר רצוף והdock עם קבוצות בני נוער ישראליות.

בנין הנוער שביצעו את הפרויקט היו נלהבים ויצירתיים וצינו את חשיבות הפרויקט, את חיבורו למורשת העבר המפואר ואת חלוקם כחוליה מחברת לשמייה ותיעוד של זיכרון הדורות. רבים הביעו את רצונם לחזור ולהשתתף בפרויקט במקומות נוספים בעדי.

משלחת בני נוער מישראל ביקרה בבית הקברות העתיק ברחוב פודז'ימча בנדין
Israeli high-school students visiting the old cemetery (Podzamche) in Bendin

ביקור השגריר הפולני – מאט : איליה אבידב שלזינגר

פעילים בני הדור הראשון והשני של יוצאי זגלמבה הגיעו פנו של שגריר פולין בישראל מר אין וויצ'יק פיקארסקי, אליו נלווה המזכיר הראשון של השגרירות הפולנית מר קריסטוף בוקו.

הפגש התקיים ביום שני ה- 11 לפברואר, באולם הארגון ליד שולחות ערוכים בכל טוב. אברהם גryn, יי"ר הארגון, ברך את האורחים והסביר על פעילותו המגוונת והענפה של הארגון בארץ ובפולין. בדבריו הדגיש כי הפעילות בפולין מותאפשרת הודות לקשרים הטובים ושיתוף הפעלה עם השלטונות במחוז זגלמבה. פעילות הכולת שפוץ ושמור בת' הקברות, הקמה ושימור אנדרטות, לוחות זיכרון כמו גם השתתפות פעילה של אנשי השלטון המקומי ובני הנוער הפולנים בעת בקרים וביקור בני נוער מישראל בערבי זגלמבה.

השגריר הפולני, מר פיקארסקי, השיב בדברי ברכה ובסקירת מערכות הקשרים של פולין ומדינת ישראל.

אחר כך נערך רב שיח ענייני בין הנקחים והשגריר. למורת שבקש, בראשית דביו, לא להישאל בעניינים "טכניים" בהם מטפלת השגרירות, היו אנשים מהקהל שלא עמדו בפייטוי, והשגריר בדרכו הדיפלומטי והלבבית השיב.

אריאל יהלומי סייע במקור לבני הדור השני בתורגם דברי השגריר מפולנית.

לזכרה של אמא... חנה קווטליך לבית קדר

אנחנו נפרדים מנק בצד ימין ובכабב גודל אבל גאים בכך ובמסכת חייך שמתה בילדות מאושרת כבת אמצעית למשפחה דתית בליפציג שבגרמניה. האידיליה המשפחתייה נגעה עם עלית הנאצים לשטון, לאט לאט הוטלו עליהם יותר ויותר גזרות שהפכו את חייכם בעיר אהובה עלייך לבתני נסבלים, עד שבא הגירוש לפולין בהיותך בת 15. בבת אחת חרב עליהם בוליכם.

עם פרוץ המלחמה וכיבוש פולין עיי' הגורנים בהיותך בת 18, החלה בחיק תקופת חדשנית בניסיון לשרוד. התחלلت לפתח עוז רוח ואומץ שליוו אותך מאז והלאה. כשתפסו את אביך ברחווב ורצו לשלווח אותו למchnerה עבודה לא היסת להיכנס למיטה הgaspo בעיר כדי לנסות ולשחרר את אביך ולהציג את עצמך במקומו. ציריך להבין שמעשה כזו נחשב למשעה מטורף, אבל כיוון שדיברת עם הגורנים בשפטם והם נדחו מהחוצפה של היהודים, הסכימו לשחרר את אביך אמרך ואחותך נשלחו כבר ב-1942, את אביך הסתרה במרתף הבית בו התגוררתם בקשאנוב, אבל יום אחד כשיצאת לעבודה הוא ניטפס עיי' הגורנים בעקבות הלשנה. אחיך נהרג ברוסיה. מאז לא ראתה יותר את משפחتك.

לקראת סוף המלחמה בינוואר 1945, כשהגרנים חשו בתבוסתם, החליטו להצעיד אתך בחורף הקשה לתוך גרמניה, מרחק של 800 ק"מ,ῆמה שמכונה היום "צעדת המומר". את המשען התרחילה 1000-1000 בנות. צעדתו כולם כ-20 ק"מ, כמעט ללא מזון כשהחלק גדול מכך חולות. בגמר הצעדה, כשהאמריקאים שחררו אותך, נותרו רק כ-200 בנות. השאר מתו ממחלות, קור, רעב וירוי של הגרנים בכל מי שעמד בדרכך. הייתה שם עגלת שכלה מי שנמצא על העגלה. איך כתבה ובסימונו של יום היו הגרנים יורים למות בכל מי שנמצא על העגלה. איך "Hanka the angel". על כך שקראת סוף המשען בספרה "life to all but my life" על "All". על כל המותות הכרחות אותה להמשיך לצועד וכן ניצלו חייה.

בתחילת 1946 פגש את אבא, ניצול שואה שאיבד את רוב משפחתו והחליט להינשא. בשנת 1948 עלייתם ארצה. אבא שחה בשחתת באושוויזי היה מאושפז לסרוגין במשך 10 שנים בגל מחלתו. ואת התחלلت לעבודה במusbandה המרכזית של התעשייה הצבאית ברמת השרון. המקビלה אז של רפא"ל היום, שם תרמת את תרומותך הצעירה לביטחון המדינה, כשהיא שותפה בשנות החמישים והשישים ובמיוחד בזמן האמברגו הצרפתי, לפיתוח בין השאר, של תול"ר 106 מ"מ ופגזים שונים לתחמושת וטוקים. באחת מנסיעותך נגב לניסוי תחמושת חדשה, פשط את דוד בן גוריון, שהיה אז שר הביטחון והוא הביע את התפעלותו והערכתו לאישה היחידה בין כל הגברים שעסקה בפיתוח אמצעי לחימה.

המשפחה

אבלים על מותו של אנג'י בניימין מאירצ'יק מציר כליל של התאחדות יוצאי פולין ומשתתפים בצד המשפחה

הנהלת ארגון יוצאי זגלמבה

אבלים על מותה של רבקה זלמנוביץ לבית פיטרקובסקי מבנדיין ומשתתפים בצדם של חברנו, דב זלמנוביץ ובני ביתו

הנצחות אישיות

אנו מזכירים כי במרטף ההנצחה שביד הזכרון במודיעין נותרו עדין מקומות להנצחה אישית של בני המשפחה שננספו בשואה. הנצחת שורה אחת (22 אותיות בעברית) עולה \$150. המבקשים להנציח את יקירותיהם יפנו לאולם הארגון הפתוח מדי יום רביעי בערב וימלאו טופס עם הפרטים הדורשים.

נתק צים – לזכרו

לפני מספר חדשים הללו לעולמו נתן צים (לבית צימברקונוף מסוסנובייך), או נתק כפי שקראנו לו. נתק היה בעל זינה ואיש ארכנון למוות. כמו שישים את פרק היסורים בשואה בבלוק הילדים בוכנוואלד, ארון נתק את מפגשי ילדי בוכנוואלד מכל העולם. נתק שלם בגימנסיה עיי' פירסטנברג בנדין, יום מספר מפגשים של בוגרי הגימנסיה.

אולם במיוחד רציתי לציין את תרומתו החשובה לארגון יוצאי זגלמבה. כבר בראשית הדרך, בשנות השבעים המאוחרות הוא היה בין המעתים שצדדו בהקמת ארגון זגלמבה במקום הלנדסמנשאפטים הנפרדים לבנדין, סוסנובייך, צילדי, זומברובה ועוד. מיום הקמת הארגון היה נתק חבר הנהלה המוצומצת שקיבלה החלטה על נתיעת עיר קדושי זגלמבה ומאותר יותר על הקמת יד הזכרון במודיעין. ובשנת 1987 היה חבר ועדת הארכעה שארגנה את הכנסת העולמי בעת פתיחת יד זומברובה ונובל. מעבר לעסקי ציבור נתק היה גם איש חברה. חבר טוב שתמיד היה מוכן לתמוך ולתת כתר לעוזרת חבריו.

abrahem Gordin

נולד לי סבא

מאת: חניתה ר>v Gitter

הוא יכול היה להיות סבא שלי
באAMYTHI
אלטף בידו הגroma את ראשי
קורא בשם
אבית לעברי בעניינים חמוץ,
ואוחז בידי.

רק אמרה אחת
בני ליבנו מפרידה
רק שאלת נשאלת
שם, בברקנאו, בסדר השגרה
בן כמה אתה??
ותשובתו -
את הגורל חרצתה.

סבא יוסף,
בן. יש לו שם,
יש לו דמות וצורה.
שם שמעולם לא זהה
מנוי לשם,
שם שמעולם לא העודי
להגות במללה.
שם שמעולם לא יכולתי
להעלות על בדול שפתין.

יוסף גיטלר – נספה באושוויז
Josef Gitler - Was murdered in Birkenau

קרה שהוא
קרה לי,
או קרה לו.
אני, וסבא שלו ???
אני ???
פָתָאָם, נוֹלֵד לִי סָבָא
כָּן. נוֹלֵד לִי
בְּדִמְיוֹנִי, הוּא נוֹלֵד.

הדף שלי / חנקה שלזינגר – וירגינק

סיפורה של חנקה, ילידת סוסנוביץ, נפתח בתיאור בית אבא ואמא שנמננו על פעליל ה"בונד" (מחלגה יהודית סוציאליסטית אנטו ציונית) אך אפשרו לה לאחר ויכוחים רבים להצטרף לתנועת "השומר הצעיר". בהמשך נדוש הספר עדויות "כדי להניצח כמה שיוטר אנשים" מלפני המלחמה ובמהלכה. סיפורה של חנקה מתאר את עלייתה לארץ ישראל, מקריפסן לשם הוגלה יחד עם בעלה לעתיד יומק שלזינגר לאחר שעלה באניות המעפילים "כתריאל פה", שנפתחה ע"י הבריטים.

חנקה מספרת על מאבק הגבורה של המחרטה באזור זגלמבה שהקיפה את כל תנועות הנעור מה"בונד" והשומר הצעיר" ועד "השומר הדתי" של "הפוועל המזרחי". היא מתארת את ביקורו של מרדכי אנילביץ' שהגיע לוגלםבה: "ישבו שעות עם מרדכי והוא לא הפסיק לטאך ולדבר על התגוננות... להתגונן!"

הפעילות המתחתרת התרכזה בפארמה "החווה החקלאית" בשרודולה, שם נاجر השק פרימיטיבי. חנקה מתארת את מעכראה בידי המליציה היהודית בסוסנוביץ כמי שנחודה בפעולות מתחתרת ואינה פוסחת על מעליינו של מוניק מרין, ראש היודנרטאט, שניסה לשבור את המחרטה, והסיגר לווחמים מבני הנעור שהומתו אחר כך ע"י הגסטאפו בעינויים. היא מספרת על סופו של מאבק הגבורה בפניהם של החברים בדונקר בקמונקה.

ב- 12 באוגוסט 1942 צעקה הקצין הגרמני "ימינה", מפרידה בין אימה ואלפי יהודים אחרים הנשלחים לאושוויץ. חנקה חוזרת לבית הוריה בשרודולה ומגורשת משם ע"י השכנה.

משמעותה מוקל מאבק השרודותה בעובדה מפרקת בשופים בגטו ולאחריהם הגירוש והשחיה במחנות הנוראים: גלייביך, רבסנברוק, נישטאט וצדעת המומות בתחילת 1945. ימי אימים המואפינים במאבק יומיומי של השפה, עלון ואובן.

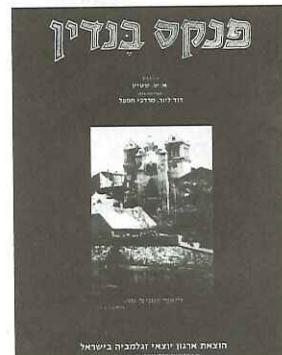
"היהiticן שבאמות עברתי כל זה. כל מה שאני מנשה להניצח על הנני?!" שואלת חנקה שלזינגר – וירגינק מחברת הספר "הדף שלי". והשאלה וסימן הקריאה שבא בעקבותיה עוברים כחוט השנוי בספרה של המחברת אשר חוותה עלبشرה את מורות האיים של האסון הנורא שקרה לעם היהודי. המספרת שרצה את מחנות העבודה הנוראים, ניצלה מגירוש לאושוויץ אליו נשלחו אימה ומרבית בני משפחתה באקציות השונות.

דף הספר גודשים בתיאור גורלים הטרגי של אהיותה, בני משפחתה וחבריה לסלבל ולמצוקה. "הדף שלי" נכתבו בראש ובראשונה לבני משפחתה, ילדייה ונכדיה למען ידעו את אשר איתרו למשפחה שברובה נכחיה.. היא לא חסכה בתיאורים, לא לטוב ולא לרע והשתדל להניצח כמה שיוטר אנשים בין דפי הספר, בדבריה בפתח הספר. "איך אמרה לי חברתי אני, שנפנסנו בעת בקורה אצליל במחנה גלייביך: חנה את חייבת להישאר בחיים, כדי לספר על כולנו ועל כל אשר קרה לנו..."

לגביה הייתה זו צואה, שראיתי תמיד לפנוי כחובה לקיים!

אלתר ולנר

פנקס בנדיין

יהודות זגלמבה הוציאה לאור ספר ספרי זכר, בינויים: פנקס בנדיין, טפר סוסנוביץ והסבירה בשני כרכים, פנקס זגלמבה שיצא לאור באוסטרליה, טפרי דומברובה, זיבירציה, שצ'ימיישץ ומאמרם על צ'ילדז'.

פנקס בנדיין הינו ספר היזכיר העתיק ביותר ומזמן כבר אזל מן השוק. בעקבות פניות רבות החליטו להוציא מהדורה חדשה של פנקס בנדיין. בימים אלה נשלםת ההדפסה ואפשר יהיה לרכוש את הספר תמורת 400 נק. המבקש לרכוש את הספר יכול לפנות לאולם הארגון בפרישמן 23 ת"א הפתוח בימי ד' אחה"צ.

עשרת הרוגי מלכות - במדרשי ובפיזות / אלתר ולנר

המעשה בעשרת הרוגי מלכות, שהיו מגדולי חכמי ישראל, ונרגשו בהם שלטון הרומים בארץ ישראל הרטיט את ליבם של המוני בית ישראל במשך דורות. קידוש השם של רבינו עקיבא וחביריו בימי מלכות הרשע של הקיסר אדריאנוס, שדיقا את מרד בר כוכבא היה למופת וסמל של גבורה בישראל. הספר פרי עבודתו של אלתר ולנר מבנדין, יצא לאור לאחר מכן, בהוצאה מוסד הרב קוק.

סיפורים הונצח לדורות במקורות קדומים: בתלמוד ובמדרשיים, בפיזות בKİנות

ובסליחות ובספרים על תולדות האומה.

הספר מחולק לשניים. בחלק הראשון מצוי הרקע ההיסטורי על ימי שלטון אדריאנוס – מדקא מרד בר כוכבא וגוראות השם שלו. בהמשך – המדרשים וכן דעתות ומסורתות שונות של סיפור המעשה.

בחלק השני – עשרים ושמונה פיזוטים, קינות וסליחות, (ביניהם "אללה אזכרה") שהיו נאמרים ביום הקפורים ובימי צום ואבל על מעשה עשרה הרוגי מלכות.

בספר מובא סיפור מעשה ההקרבה המופלא של הרב מאלכסנדר, רבי יצחק מנהם דנציגר הי"ד שנפסה בשואה. הרב מאלכסנדר קיבל "סרטיפיקט" ייחד עם אשתו ובנו לצתת מפולין הבושה. ולעלות הארץ, זאת הוזת להשתדלותם של חסידי אלכסנדר בארץ ישראל, בינוים ר' חיים יצחק ולנר ז"ל מראשי הקהילה בנדיין, אך סירב לעזוב את עדותו וחסידיו. הרב שהסתתר בבית מלאכה בגטו רשה נספה יחד עם יהודי הגטו בטרבלינקה.

סופר כי בנסיבות ברכבת לטרבלינקה אמר על היצאתו להורג של רבינו עקיבא וכך גם הוא הקשיב את נפשו על קידוש השם כדוגמת רבינו עקיבא, יחד עם המוני בית ישראל ה'יקום דם'.

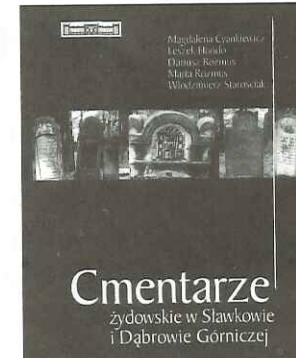
ספר חדש אודות יהודית זגלמבה

יצא לאור ספר חדש בפולנית המוקדש לתולדות היהודי זגלמבה והסביבה. את הספר ניתן לרכוש באולם הארגון במחירות 70 נק.

האולם ברוח פרישמן 23 ת"א פתוח בימי ד' אחה"צ טלפון – 5270919 – 03

קטלוג בית הקברות היהודי בסלבקוב

יצא לאור ספר חדש בפולנית המתעד את בית הקברות היהודי בסלבקוב, בו קברים יהודים סלבקוב, שצמישץ ו אף מקצת מהיהודים דומברובה.. בספר – צלומי כל המצבות ופענוח הטקסט שעל המצבה. בסוף הספר יש אינדקס שמות. את הספר ניתן לרכוש באולם הארגון במחירות 100 נק.

האולם ברוח פרישמן 23 ת"א פתוח בימי ד' אחה"צ טלפון – 5270919 – 03

הדור השלישי

נטיעות ט"ו בשבט

מאთ : שמעון ניצני

ביום שישי ה – 21 בינוואר 2005 קיימו טקס נטיעות באתר ההנצחה של יהודות זגלמבה לזכרו ט"ו בשבט.

הגיעו למפגש כ – 80 איש בני כל הדורות, דור ראשון שני שלישי ואפילו רביעי יובל ומעיין נכדותי, נינוות למשפחת פיבניצי מודומברובה.

נשוא דברים: איזי גרינגראס, סגן יו"ר הארגון אחרראי על אתר ההנצחה המרשימים במוזיאון. שמעון ניצני דבר בשם הדור השני. וליאורי באום בשם הדור השלישי. כל הדברים הדגישו את חשיבות המפגש, יצירת צף בין דורו, והכי חשוב הספרות והזכרונות – לא לתת לדברים להישכח.

ערכנו סדר ט"ו בשבט. אותו הנחו דורית לי-רן וניצני. לאחריו ערכנו משחק טריוקהطبعו אותו הicina דורית בכרשון רב. לאחריו ניגשו לנטיעות. מראש הוכן כ – 150 שתילים וכל אחד ניגש ושתל שתיל או שניים, כולל הילדים הקטנים, ושםנו מאד בנטיעות של ארץ ישראל, שmagiorot את הקשר שלנו בארץ ובמיוחד למקום, האנדרטה של קהילות זגלמבה.

את האווירה העליוה של הנטיעות הנעימה מזיקה של "כך הולכים השותלים" וכן שירי ארץ ישראל.

לאחר כ – 3 שעות של כיף ומוג אוויר מעולה התפזרנו כל אחד לבתו, מבטיחים להיפגש בנטיעות לאיזי, רינה, יונה, דורית, שמושן ואחרים שעשו במלאה. היה מרגש

המון תודות לאיזי, רינה, יונה, דורית, שמושן ואחרים שעשו במלאה. היה מרגש

לפוגש אנשים, שהמשותף להם הוא היוטם דורות ממשיכים ליווצאי זגלמבה.

להתראות השנה הבאה.

ט"ו בשבט תשס"ה – נטיעות באתר ההנצחה במודען
Tu Beshvat at Yad Hazikaron in Modiin

ר' ג'יג'ו ר' נצני, ה'יקרת

מאת: הדוה קוטינסקי

לבני נפעם מעצמת ההתרגשות
בימים בו את עומדת לפseau במסלול חי
מחשבות נזירות חזרה לאותהILDOT
שಗוזלו ממוני שונאי

בימים החשובים האלה,
חולמו איך יראו חינוי
כשנסתחרר מצפראני הקלגים
וכמקדם תנחש ימינו

עבורו שנים, המלחמה תמה
גודל האסון של עם ישראל התבර,
از נקמתנו נרकמה
כי בוצותנו עם ישראל לנצח ישאר.

לאرض ישראל עליינו
הקמנו משפחה לתפארת,
ולדורות הבאים בקשנו
לא לשכוח! עברנו ישמש לכם מזכרת.

לייט ננדתי יקרתי, בך גאותי – מתוקה
כשחצצדי על האדמה רוויות הדם
עם דגל ישראל בידך
וז תהי נקמתה המתוקה

צעדי בראש מורים

בגאוות אותה יצגי

ומסר העברי לכולם

שלעולם, לעולם זה לא יקרה שנית!

נשף חנוכה בעיני הדור השלישי

מאת: יULARה הולצמן

בני הדור השלישי בנשף חנוכה בינלאומי רסיטל ט"א – דצמבר 2004
Members of the third generation at Hanukkah Party - December 2004

זכורות לי אותן פעמים, בהן שבתי הפעם כי שאצטרכן לנשף חנוכה המסורתית ואני, היתי מפקמת את אפי בתמייה, ושאלת מה יש לי במשותף עם כל אותן, שפער הדורות ודאי פריד ביני. נאשין, שפער שניים והפכתי לאם עצמי. אני יודעת אם עובדה זו היא נאשין חפו מספר שניים ופכתי לאם עצמי. אני יודעת אם עובדה זו היא שקרובה אליו למשפחת זגלמבה, או שמא הייתה זו תוצאה של התקרובותי למסורת היהודות. התוצאה הייתה, שהתחלתי להצטרכן לאירועים השונים ובהתהבות הרבה. ברצוני אם כן להזמין אתכם, אתם בני הדור השלישי כמווני, שעדיין מהססים באמ להשתתף באירועים השונים, לבוא ולחתוך חלק בפועל הענפה.

נור חמישי של חנוכה. הכנסה לאולם מלאה בקרים נרגשות. שבתות חוזרות להיות ילדים קטנות בנות שבע ושמונה, בעליים בורקות וזוג צעפלאך (צמות) קשור בسرطן. הן רצות בשמחה ילדנית, משלות מעלהן את על השנים, מתחבקות ומפטפות במרץ בשפת אם – הפלנית המתגלגת הלשון. "תזכיר, אלו בנותי, זה החתן ואלו נכדים", מציגים הם זה בפני זה, בנאוה בלתי מוסתרת, את אילנות המשפחה המבווכים שצמיחו פרות נחרדים. כל רגע ושניה הערב, מסמלים נצחון תי וושם על מוראי ההיסטוריה. אין ספק, שבচממה רבה על החטא, התקווה על הייאוש. נצחון האור על החטא, השולחות – שלוחנות, משפחות – משפחות, חשים כי כולנו מתלבדים סביב הניצץ היהודי שבנו, העולה ומוגבר בלבבות. לאחר טקס הדלקת הנרות ושירות ה"מעוז צור" המסורתי התפנו לדורי והפטיחה שהוגשו בחן רב ומאותו רגע לא נותר לנו אלא להתענג על תפירט עשיר ומוסקע בלווית ריקודים ושרה.

ופעל חיים, שהונע עד כה בכוחותיהם העוקשניים של הסבים והסבתות שלנו, שייחיו עד 120 וכעת, מבקש לצרף אל שורתיו את בני דור המשך, להמשך וחגונפה והפעילות.

עירנה ננדתא של הדסה קנטור לבית וילפובי' מסונובי'

עירני זגלמבה – דור שלישי ליווצאי זגלמבה

לפני מספר חודשים החלה פעילות מבורכת של בני הדור השלישי. אביעד טמיר, ננדת שמשפחת שולבצי מבנדין בקשר螂ון יוצאי זגלמבה לעסק בפעילויות של בני הדור השלישי. קיבלו את הרעיון בהתרגשות רבה שכן אלו היו ממשיכי דרכנו בהנצחת מורשת זגלמבה. אל אביעד הטרוף מספר פעילים נוספים: ליאורי באום ויותם יש – ננדת למשפחתי יעקובובסקי מבנדין, עמית אשכנזי – ננדת למשפחתי צים (צימברקונפֿא) מסונובי', אני כהן – ננדת למשפחתי קלימין מבנדין ואלינו וקסלמן – ננדת למשפחתי וקסלמן מבנדין. פעילים אלה הוזמנו על ידינו לנשף חנוכה. בנשף חנוכה סיירו על תחילת הפעולות ואספו מ משתפי הנשף את מספרי הטלפון של הננדתים.

בימים הקרובים יתקיים כנס ראשון של בני הדור השלישי ובeutid מתוכנות פעילותות מגוונות. להלן קטע מכתב פניה שנוסח לקרות הכנס, הדורים מדברים بعد עצם:

"שבועות האחרונים התאחדו במטרה להמשיך את דרכם של אנשי הדור הרזון והשני, לנסות לאחד ולגבש קבוצה רחבה מורכבת מפעלי דור שלישי. אנו, אנשי הדור השלישי רואים בך חשיבות רבה וחלה علينا המחויבות לתורם את חלקינו בעניין".

על אף שידוע לנו כי היסטוריית השואה ולקחה הולכים ונעלמים מדור לדור, והדבר נראה כמעט כמעט עולם שחלף ולא היה, דוקא זו הסיבה שבאחריותנו להמשיך לדבוק במטרה".

בני הדור השלישי הרוצים להשתתף בפעילויות מזומנים להתקשרות לאיורי: 052-4764305 או 050-6339451.

Zapisz jako...

W opiniodawczej, poważnej gazecie polskiej, w Gazecie Wyborczej od niedawna zaczęły się w numerach świątecznych pojawiać wiersze; za każdym razem jeden. W jednym z numerów z marca br obok poetyckiego utworu zobaczyliśmy fotografię autorki, którą jest urodzona w Czeladzi i do dzisiaj tam zamieszkała poetka, dziennikarka i autorka prozy, **Barbara Zych-Gruszka**. W naszej Gazecie Zagłębiowskiej zamieściliśmy kilka jej utworów, emanujących szczególną aurą, splatającą codzienność z poezją i to co lokalne z tym co uniwersalne.

W literackim miesięczniku "Śląsk" (nr 5) uhonorowano pisarkę obszernym esejem poświęconym jej twórczości poetyckiej, zatytułowanym "W świecie zmysłów i codzienności". Barbara Zych-Gruszka wydała niedawno, w trzydziestolecie swej twórczości dziennikarskiej, poetyckiej i prozatorskiej dwie nowe książki: szósty z kolei tomik poezji "Sprawdzanie obecności", oraz tom prozy p.t. "Zapisz jako...". Wśród reportaży, opowieści - dokumentów ukazujących ludzi i czasy znaleźliśmy w tej książce bliski nam zagłębiowski i żydowski temat: ze spotkania w Czeladzi z Izraelczykami - Blanką i Abrahamem Green. Opis ich losów autorka ukazuje jak swego rodzaju charakterystykę biegu życia pokolenia ocaleńców z Zagłady.

W części książki zatytuowanej "to moja taka historia" rozdział p.t. "Usłyszałem: nie masz nikogo" jest drugim z kolejnych w książce. Cytuje kilka wyjątków:

" Abraham Green przyjechał do Czeladzi w 1988 roku. - Wysiedliśmy - wspomina - na Rynku, a ja ich poprowadziłem koło kościoła w dół, tam, gdzie schodziło się do synagogi. Stanąłem i mówiłem: "Tu była bożnica, a tutaj mieszkałyśmy z rodzicami."

Nagle z okna u Madli wygląda jakas starsza kobieta: - A kto pan jest?

- Wnuczek Hajdy - tak powiedziałem, bo dziadek był czeladzianinem. A ona: - Którego? Berka? Andzi? Fela? - wymieniła całą trójkę, jakby się z nimi widziała wczoraj.

- Jak ten człowiek żyje tym wszystkim - Blanka patrzy na męża z uwagą. Z Tel-Avivu Abraham przyjeżdża do swojego rodzinnego miasta już dziesięć razy. Ona dołączyła do niego ostatnio, żeby rozkładać jego przeżycia na dwoje.

"Miała dziewięć lat kiedy wybuchła wojna. ...W ciągu kilku dni czerwca 1941 Niemcy zajęli Lwów..." W getcie zaczęły się tak zwane akcje- mówi Blanka - Najpierw wzięli matkę. Ojciec załatwił mi ucieczkę. ...Mnie zabrał znajomy Polak. Ukrewnił mnie chyba w dwunastu miejscowościach... W 44 roku Rosjanie wrócili do Lwowa. Trochę pracowałam, trochę się uczyłam. A potem wybrałam się do Polski...Do Niemiec przeszliśmy przez Czechosło-wację. I tam trafiłam do obozu. Jak się zaczęła ta emigracja miałam 14 lat...Kazali mi czekać aż skończę osiemnaście, żeby legalnie wyjechać do Izraela."

"Urodził się w Czeladzi - pisze autorka - w domu przy Bytomskiej 35. Ten dom stoi do dziś, taki sam. Był tu dwa lata temu, z córką i synem, ale miasto - najstarsze w Zagłębiu Dąbrowskim- jest już inne. Dziś mieszka tu prawie 40 tys. mieszkańców. Przed wojną na 25 tys. było 1200 Żydów.

- Byliśmy z bardzo pobożnego domu. U nas się pisało daty po hebrajsku. Ojciec, Berek Green pochodził ze Strzemieszyc, ale matka, Hana, była czeladzka. Dwie siostry miałem... Dużą Ryfcię i małą Henię. Matka była społecznie zaangażowana... Zasiadała w Radzie Miasta. Była przewodniczącą Żydowskiej Organizacji Kobiet. Zarządzała ochronką dla dzieci.

...Z początku 1942 kazali im się przenieść do czeladzkiego getta.

- W październiku 1942 moja mama miała przepustkę do Będzina, jechała do gminy żydowskiej, ale coś się stało, wzięli ją na karetkę o Mysłowic. A stamtąd do Oświęcimia.

...Zabrali wszystkich chłopców żydowskich do Sosnowca...potem do lagru w Markstadt...21 stycznia 1945 kazali nam maszerować do centralnego obozu w Gross Rosen. Była zima, kto nie mógł iść, rozstrzeliwali go na miejscu...Potem pociągiem przewieźli nas do Weimaru..

Po pokonaniu piechotą 9 km dotarli do Buchenwaldu, potem do lagru między Lipskiem a Dreznem. 13 kwietnia 1945 wyzwolili ich Amerykanie. 20 kwietnia Abraham był już w Czeladzi.

"Nie masz nikogo".

...W kwietniu 1948 (przez Pragę, Monachium, Włochy, brytyjski obóz internowania na Cyprze- red.) przyjechał do Palestyny. Zaczął służyć w wojsku.

...Do Związku Żydów Zagłębia należy w Izraelu 1500 osób. (A.Green jest przewodniczącym - red.) ...Na początku sierpnia 2003 prawie 70 członków z Izraela i USA przyjechało do Zagłębia, żeby uczcić 60 rocznicę likwidacji gett...13 sierpnia, ostatniego wieczoru pobytu Żydów w Zagłębiu w sosnowieckim hotelu "Adria" odbyła się pożegnalna kolacja. Przybyli na nią prezydenci zagłębiowskich miast, wojewoda śląski Lechosław Jarzębski i ambasador Izraela w Polsce, Szewach Weiss. Zaproszonych gości witał i podejmował szef Związku, Abraham Green. Błyskały flesze, zrobiono wiele zdjęć...Ale Abraham nosi w pamięci jedno, o wiele wyraźniejsze, mimo upływu czasu, zdjęcie sprzed lat:

- Pamiętam, jak w 1936 do Czeladzi przyjechał wojewoda kielecki, taki skromny, niski pan. Wtedy poproszono troje Żydów, żeby na Rynku powitali go chlebem i solą. Jednym był rabin, drugim pan Szwajcer, a trzecią - była moja matka, Hana. Teraz wszystko się powtarza, tylko, że zamiast niej, stoję ja.

Ophir Tours

הצנחות לחופשות רפואי ווופש - בחודש אוגוסט 2005

**Czech Republic - Karlsbad
Czech Republic - Luhacovice
Slovenia - Rogaska Slatnia
Austria - Bad Hof Gastein**

תנאים מיוחדים לחברי ארגון יוצאי גלמבה

פרטים והרשמה - פרידה ויינריב

טל. 03 - 5269678 ; 03 - 5269527

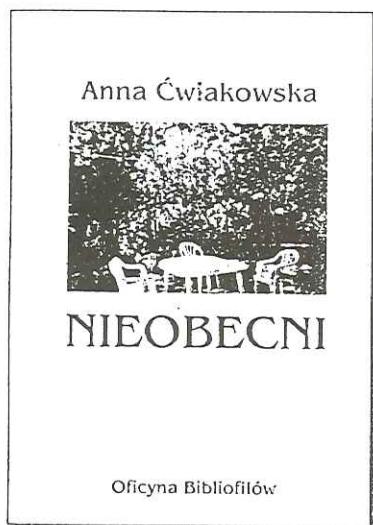
Książkę zrecenzowała prof. Kamila Termińska z Uniwersytetu Śląskiego, która m.in. napisała: "W książce najcenniejsze jest wszechstronne omówienie różnych aspektów życia społeczności żydowskich w dwudziestu jeden zagłębiowskich miejscowościach..."

Wielki szacunek należy się autorom za wyszukanie i

wykorzystanie dokumentów, pamiątek, zdjęć, za dotarcie do ludzi, których pamięć została w książce utrwalona... W sumie otrzymujemy panoramiczny obraz społeczności żydowskich zamieszkujących miasta Zagłębia... Książkę uważam za niezwykle wartościową."

Anna Ćwiakowska

"Nieobecni" nowa książka Anny Ćwiakowskiej

Anna Ćwiakowska, Nieobecni.
Oficyna Bibliofilów, Łódź 2004

W Wydawnictwie Oficyna Bibliofilów w Łodzi ukazała się nowa książka członkini Związku Żydów Zagłębia. Książka została doskonale przyjęta przez krytyków literatury. Podajemy wyjątki z artykułów recenzyjnych:

"Z wielką przyjemnością i zainteresowaniem przeczytałem nową książkę Anny Ćwiakowskiej. "Nieobecni" to wybór eseów, wywiadów, rozmów publikowanych na przestrzeni lat - raczej ostatnich, spotkań z ludźmi pióra i pędzla, społecznikami, aktorami, pisarzami, dziennikarzami, profesorami, ludźmi sztuki i nauki, którzy odeszli do lepszego świata, ale nadal żyje wśród nas pamięć o nich, ich dzieło, ich myśl. ... A ten pomniczek, który postawiła Anna Ćwiakowska trzydziestu postaciom, znanym nam nieraz osobiste albo z lektury, prasy, radia, telewizji, to bardzo ważny przyczynek do historii naszej kultury i przypominania twórców i ich twórczości. ... Myślę, że książkę tę można ochrzcić mianem "księgi Żydów polskich w Izraelu", bo choć nie jest "historią Żydów polskich" budujących ten kraj, to tchnie z ich biografii i wypowiedzi podwójne życie duchowe ludzi, którzy przywieźli z sobą polską kulturę i połączyli ją z kulturą hebrajską i miłością do starej historycznej ojczyzny. Przyjechali jako "Izraelici" a stali się Izraelczykami..."

...Pisarstwo Ćwiakowskiej odznacza się prócz wyszukanej polszczyzną i potoczystego stylu, solidnym przygotowaniem nadającym w efekcie reportażowi swego rodzaju historyczną interpretację i poczucie udziału czytelnika w intymnej rozmowie z artystą czy uczonym, którego ten esej przywraca do życia. (Natan Gross "Nowiny Kurier" Izrael 06.10.04)

x x x x x

Książka łączy harmonijnie różne wartości - jest swoistym słownikiem biograficznym pisarzy, malarzy, muzyków, aktorów, uczonych, działaczy społecznych i kulturalnych - prawie wszyscy mają polsko-żydowskie tradycje i losy. Na wspólnej przez stulecia ziemi, w miastach dużych i małych

miasteczkach rodziły się w żydowskich rodzinach ludzie, którzy później wzbogacili kulturę i naukę polską, izraelską, amerykańską, francuską i inną. Dialogi z twórcami, które prowadziła autorka przed laty mają z dzisiejszej perspektywy walor uogólnienia filozoficznego czy historycznego - poprzez losy indywidualne... Te "żywoty sławnych mężów" (często rodzaju żeńskiego) wyrosłych w większości na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej w żydowskich rodzinach, dają nam serdecznie podaną - wiedzę o wspólnej historii i przenikaniu twórczym dwóch kultur: polskiej i żydowskiej." (Ryszard Wasita "Słowo Żydowskie" Warszawa nr 23-24, 2004)

x x x x

"Jest kolejna książka Anny Ćwiakowskiej. "Nieobecni" - 30 szkiców..."

W każdym z tych szkiców jest również wiele drobiazgów, o których Ćwiakowska nie zapomina Bo wie, że po lekturze "Nieobecnych" te drobiazgi tworzą pewną całość. Dają portret zbiorowości...

Tytuł książki jest przewrotny. Anna Ćwiakowska przywraca przecież zbiorowej pamięci osoby, które na to szczególnie zasługują. Ta książka dziękuje za polski język, który rozbrzmiewał w Izraelu, o czym my nie zawsze pamiętamy." (Zbigniew Pakuła, czasop. "Miasteczko" nr 3 Poznań, grudzień 04)

x x x x

"Nieobecni" to książka będąca plonem niezliczonych spotkań autorki z ludźmi: pisarzami, artystami, twórcami kultury, poruszającymi się na styku polsko-żydowskiego obcowania. Znajdziemy tam sylwetki Idy Kamińskiej, Samuela Shneidermana, Edmunda Neustaina i jego księgarni w Tel-Avivie, by wspomnieć tych najbardziej znanych. Najciekawsı są jednak ci, których nie znamy. To właśnie są tytułem "Nieobecni". Rzecznik ma wielki walor poznawczy, szczególnie dla nas w Polsce. O wielu portretowanych przez Ćwiakowską osób po prostu nie słyszeliśmy... "Nieobecni" stanowią coś w rodzaju popularnego, ale bardzo starannie opracowanego (informacje biograficzne i bibliograficzne oraz dane innego typu) zbioru portretów. Daleki on jest od słownikowej suchości i bezosobowości, nasycony za to emocjami i osobistym doświadczeniem autorki. W najszlachetniejszym tego słowa znaczeniu subiektywny," (Internet www.holocaustresearch.pl/polecamy/8.htm - Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk Centrum Badań nad Zagładą Żydów, Warszawa

Nowa książka o zagłębiowskich Żydach

**Byli wśród nas
Żyli wśród nas
Niechaj chociaż pamięć
O nich nie zginie**
(Janina Kozłowska)

Powyższa strofa otwiera najnowszą książkę poświęconą Żydów Zagłębia, wydaną w roku 2004 w Zagłębiu, w Wydawnictwie "Progres" w Sosnowcu, a wydawcą jest Stowarzyszenie Autorów Polskich Oddział w Będzinie. Książka jest bardzo bogata w treść, od razu skupia uwagę uwzględnienie małych i nawet najmniejszych miejscowości, o których mało kto pamięta, ale wszędzie tam żyły, działały i zostały przez Niemców wymordowane rodziny żydowskie. To są dane niezwykle ważne - dla historii i historyków, lecz oprócz aspektu historyczno-naukowego posiadają także aspekt moralny, powiedziałabym - jako uczczenie imion i nazwisk ofiar Zagłady, przypomnienie ich, ożywienie na chwilę choćby w świadomości czytelnika.

Autorka strofy stanowiącej motto książki mieszka w Grodźcu i jest współautorką książki. Ponieważ praca ta wymagała wielkiej wysiłku związany z poszukiwaniem autentycznych źródeł, należy wymienić wszystkich współautorów: J.B. Sokołowska - Dąbrowa Górnica; D. Łukasik - Gródek; Z Rabsztyn - Strzyżowice; A. Rejdak - Czeladź-Piaski; Wł. Śliwoń - Będzin; K. Słowińska - Grodziec; S. Pobidel - Dąbrowa Górmicza; A. Szydłowski - Będzin; M. Sromek - Dąbrowa Górnica; W. Maciążek - Sosnowiec.

Żydzi w Zagłębiu Dąbrowskim i okolicy

praca zbiorowa pod redakcją Bolesława Ciepieliego
autora 21 książek. Omawiana tutaj praca jest pozycją 22 w jego publikacjach książkowych. Jak czytamy na ostatniej okładce obok fotografii, książka ta opracowana została "z jego inicjatywy i pod jego redakcją".

Podaję kolejną informację, według tekstu na okładce: "Książka ma 321 stron i 125 ilustracji... W czterech częściach opisano historię Żydów zagłębiowskich i okolicy (Będzin, Czeladź, Dąbrowa Górnica, Gołonóg, Grodziec, Klimontów, Kromołów, Łagisza, Modrzejów, Olkusz, Sławków, Siewierz, Strzemieszyce, Sosnowiec, Zawiercie, Zagórze, Ząbkowice, Wojkowice, oraz miejscowości w gminie Bobrowniki: Bobrowniki, Dobieszyce, Rogoźnik, Sąców, Siemiona; w gminie Mierzęcice: Przeczyce; w gminie Psary: Góra Siewierska, Grodków, Psary, Sarnów, Strzyżowice). W części I podano podstawowe wiadomości o narodzie żydowskim, w części II opisano historię Żydów w wybranych miejscowościach, w części III podano zarys wiadomości o organizacjach, szkolnictwie, sporcie, życiu literackim i poezji Żydów i o Żydach, część IV poświęcono martyrologii Żydów w czasie II wojny światowej.

W zakończeniu książki umieszczono relację prezesa Fundacji "Jona" w Będzinie, Adama Szydłowskiego o kontaktach z Żydami zagłębiowskimi."

Książka zawiera mnóstwo danych, nie tylko pierwszoplanowych, ale właśnie i z małych i malutkich miejscowości, gdzie tylko w Zagłębiu mieszkali Żydzi.

Nie mogąc, oczywiście, w krótkiej relacji zmieścić tego, co godzi się o tej mrówcej pracy autorów powiedzieć, niechaj przynajmniej, wertując książkę, wymienię to i owo z treści, czy tego mnóstwa fotografii. (Na jednej z nich zobaczyłam nagle dwóch moich braci - jednego, który z hachszary w Polsce przybył przed II wojną światową do Palestyny, oraz drugiego, który jako żołnierz polski zginął we wrześniu 1939 roku na froncie.) Myślę, że również wielu spośród Zagłębian w Izraelu,

USA, Kanadzie czy gdzie indziej odnajdzie na tych fotografiach znajome twarze. Przynajmniej, że mnie ta dbałość o szczegóły wzruszyła. Na przykład: "Historycy nie zapisali" - "O Żydach w Grodźcu zagłębiowscy historycy nic nie napisali, a przecież Żydzi tam mieszkały, o czym można wnioskować z tego, że kiedy utworzono Okręg Bożniczy w Będzinie, to płacił on podatki na rzecz probostwa rzymsko-katolickiego w Grodźcu, w łącznej wysokości 47 rubli, w 1851 roku".

Z rozdziału p.t. Holoast, str.261 - Siewierz: "Rozkazano im założyć opaski z Gwiazdą Dawida i zatrudniono w pracach publicznych (zamiatanie rynku, sprzątanie itp.) W Kilka miesięcy potem wyznaczono podwody..."

Pozwolono im tylko zabierać bagaż osobisty. Pozostała tylko jedna młoda kobieta, która ukrywała się przez pewien czas w stodołach. Zimno i głód spowodowały, że, będąc w ciąży, utopiła się w rzece. Prawopodobnie okres wojenny przeżyły tylko 3 osoby."

Część III nosi tytuł "Żydzi w walce i w literaturze" i liczy 56 stron. Mnóstwo informacji o licznych dziedzinach życia kulturalnego i twórcach.

Trochę utworów prozą i wiersze (m.in. także autorów z Izraela), a przede wszystkim autorów zagłębiowskich z lat powojennych.

W tymże rozdziale o udziale Żydów Zagłębia w polskiej walce patriotycznej w różnych okresach historycznych, oraz "Żydzi zagłębiowscy w wojnie 1939-1945". Poza tym - o organizacjach i stowarzyszeniach, oraz: "Życie wybranych jednostek".

Rozdział p.t. "Powroty do korzeni" i podrozdziały zawierają już informacje o ostatnich latach współprzedziałania i "wizyt u korzeni" zagłębiowskich Żydów z Izraelem i z innych krajów na świecie. Znajdujemy tutaj również wiadomości o ciekawych inicjatywach podejmowanych w Zagłębiu z celem zbliżenia społeczeństwu wiedzy o zagłębiowskich Żydach - współpracy i współprzedziałania w swoim czasie tego ważnego regionu Polski.

Książkę kończy relacja z wizyty w Izraelu dwóch członków Zarządu Fundacji "Jona", panów Adama Szydłowskiego i Mirosława Starzyńskiego, którzy byli gośćmi Związku Żydów Zagłębia w Izraelu. Adam Szydłowski, nawiązując do sławnego "I have a dream" Martina Lutera Kinga w Waszyngtonie, napisał: "Miałem sen, że tysiące naszych przyjaciół którzy jeszcze tak niedawno żyli z nami przy jednej ulicy, tak naprawdę jednego dnia wrócili. I nie było już więcej płaczu, nikt nie błagał o życie, nikt nie rozdzielał dzieci od swoich matek... Nie zapomnieliśmy i będziemy pamiętać."

Nie można pominąć wykazu bibliografii, z której korzystali autorzy książki, a więc: **Książki: A/O Żydach zagłębiowskich i okolicy - 54 pozycje;**

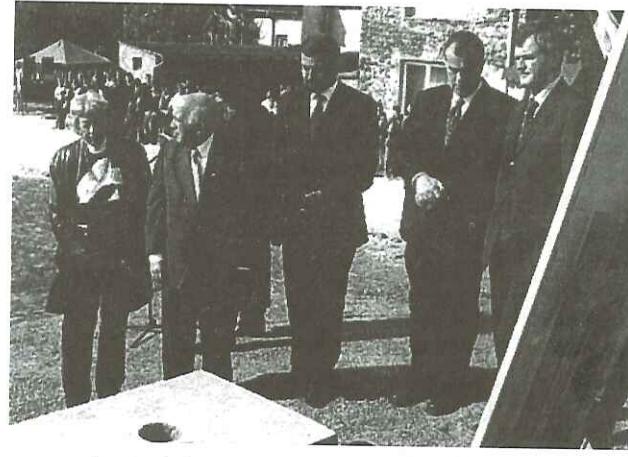
B/Dzieła ogólne - 11 książek. Wydawnictwa okresowe: - 33 pozycje. Prasa: 32 pozycje. Różne: - dokumenty, mapy, kalendarze, materiały z okresowych wystaw itp.

Autorzy zamieścili również wykaz książek o tematyce żydowskiej w zbiorach bibliotecznych Zagłębia, według poszczególnych miast.

Na wstępie Redakcja dziękuje sponsorom tej książki, a na końcu podaje dokładny wykaz, wśród nich: Prezes Fundacji "Jona" Ośrodek Kultury Będzin; Urząd Miasta Sosnowca; Kancelaria Prezydenta Polski; Związek Żydów Zagłębia w Izraelu, oraz kilka innych instytucji w Zagłębiu.

הסרת הלוט מחשט הנושא את שם ככר גבורי הגטו בבדין
Unveiling ceremony at Ghetto Heroes Square in Będzin

הנחת אבן הפינה לככר גבורי הגטו. מימין: מר לירז'מברסקי, מושל שלזיה; מר פלג, שגריר ישראל בפולין; מר בראן ראש עיריית בנדין, מר גריין, יו"ר הארגון והגב' תושיה הרכבת. The cornerstone ceremony at the "Ghetto Heroes Square" (right) Mr. L. Jarzębski, governor of Silesia; Mr. D. Peleg, Israel Ambassador to Poland, Mr. R. Baran, mayor of Będzin, Mr. A. Green, and Mrs. T. Herzberg.

Spotkanie z Ambasadorem Rzeczypospolitej Polskiej

14 marca br. Związek Żydów Zagłębia gościł w swoim lokalu w Tel-Avivie Exc. Jana Wojciecha Piekarskiego, Ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej w Państwie Izrael. Ambasador przybył w towarzystwie pierwszego sekretarza ambasady, dra Krzysztofa Bojko.

Przewodniczący Związku, p. Abraham Green zapoznał gości z celami Związku Żydów Zagłębia, oraz z dokonaniami wokół wprowadzenia zamiarów w życie, przy posługiwaniu się różnymi formami pracy, w zależności od problemów. Ważną częścią pracy Związku - oprócz działalności w kraju - są zapoczątkowane blisko 20 lat temu kontakty z Zagłębiem Dąbrowskim w Polsce, z władzami miast, ze szkołami, stowarzyszeniami i innymi placówkami kulturalno-wychowawczymi. W ramach tych kontaktów mierzącą się zarówno wizyty zapraszanych przez Związek przedstawicieli władz miejskich, działaczy stowarzyszeń, młodzieży szkół z Zagłębia, doroczne wyjazdy grup Zagłębian z Izraela do Zagłębia w Polsce, upamiętnienie w Polsce, w różnych miejscowościach w Zagłębiu, istnienia i dokonań żydowskich obywateli w okresie przed II wojną światową - poprzez tabliczki na budynkach, pomnikowe obeliski, nazwy placów w Sosnowcu i Będzinie imieniem miejscowych żydowskich bojowników ruchu oporu antynazistowskiego, restaurację i ochronę sześciu żydowskich ocalałych cmentarzy i siódmego, w toku uporządkowania, przy współpracy miejscowych władz. Nie mniej ważne jest wzajemne poznanie się i zacieśniające się w przyjaznej atmosferze kontakty.

Ambasador Jan Wojciech Piekarski, dziękując za zaproszenie stwierdził, że przybywszy na swoje stanowisko do Izraela nie spodziewał się zastać tutaj tyle serdeczności ze strony Żydów, którzy Polskę opuścili. Spodziewał się raczej niechęci po ponad 20 latach zerwania przez Polskę stosunków dyplomatycznych z Izraelem. Wspomniał, że pod koniec lat osiemdziesiątych wieku gdy aktualizowały się wysiłki wokół utworzenia w Izraelu polskiej Ambasady, pracował w Ministerstwie Spraw Zagranicznych i na pewnym etapie tym się zajmował, "z wielką nadzieję - jak zaznaczył - że rozwiną się dobre stosunki między Izraelem i Żydami a Polską." Wskazał również na znaczenie pracy poza oficjalnej w tym kierunku, szczególnie na ważność inicjatyw podejmowanych przez społeczne ugrupowania, jak związki ziomkowskie, czego przykładem jest Związek Żydów Zagłębia.

Ambasador mówił, że od czasu gdy był w Izraelu z ówczesnym polskim prezydentem Lechem Wałęsa, stosunki między obu krajami z roku na rok się poprawiały.

Przechodząc do spraw w samej Polsce zwrócił uwagę, że "możemy mówić o odradzaniu kultury żydowskiej w Polsce. Właśnie społeczeństwo polskie tym się interesuje." Jako przykłady Exc. podał doroczne wielkie imprezy w Krakowie, czy spotkania czterech kultur w Łodzi.

"Polacy coraz lepiej rozumieją - powiedział - czym dla Żydów był Holocaust. Byłem w Oświęcimiu w czasie niedawnych uroczystości w sześćdziesięciolecie wyzwolenia obozu Auschwitz-Birkenau. Informacje z przebiegu tej uroczystości przekazano na całą Polskę i na cały świat. Ludzie są obowiązani oddać hołd ofiarom i robić wszystko, żeby się to nie powtórzyło."

Ambasador JW Piekarski będzie również uczestniczyć w dniu 10 maja br. w Marszu Żywy w Oświęcimiu, z udziałem również młodzieży z Izraela, z Polski i z innych krajów. Z inicjatywy władz oświatowych wyszła propozycja, żeby w Marszu Żywy uczestniczyli również nauczyciele szkół. "Jako ambasador Polski - powiedział - chciałbym, żeby Polskę upatrywać nie tylko jako miejsce Holocaustu, ale także spotykać się z polską młodzieżą, pokazywać, jak wielka była kultura i wkład Żydów w rozwój Polski. Mamy coraz lepsze wyniki współpracy, np. w dziedzinie handlu, chciałbym, żeby drugie pokolenie dowiadywało się więcej o dziedzinie kultury." W drugiej części spotkania, po wyświetleniu filmu z ostatniego pobytu Zagłębian z Izraelem w Zagłębiu i uroczystości odsłonięcia Placu imienia Bohaterów Getta w Będzinie nastąpiła dyskusja: Tusia Herzberg ustosunkowała się do niektórych problemów związanych z pobytom i działalnością młodzieży z żydowskiego ruchu oporu w Zagłębiu, która znalazła się w czasie wojny na Węgrzech, a Naftali Feder poruszył sprawę antysemityzmu w Polsce, wskazując na "lata gorne i na lata chmurne" w stosunkach polsko-polsko-żydowskich. "Antysemityzm ma głębokie korzenie i okazuje się, że może istnieć i bez Żydów. Polacy cierpią na kompleks żydowski, a my mamy kompleks polski, polegający na chęci utrzymania związków z Polską." Wizytę Ambasadora w Związku uważa za wyraz wzajemnych stosunków na nowej płaszczyźnie.

Rina Kohen zapoznała szanownych gości z zadaniemi i aktywną pracą drugiego pokolenia w Związku Żydów Zagłębia. Spotkanie Ambasadora RP w Izraelu z członkami Związku Żydów Zagłębia było obustronne pozytywne.

Z ZAGŁĘBIOWSKIEJ PRASY

Adamowi Szydłowskiemu serdecznie gratulujemy

Jak donosi gazeta Dziennik Zachodni z 8 marca br: "Podczas ostatniej sesji, uchwałą rady miejskiej przyznano nagrody miasta Będzina w dziedzinie twórczości artystycznej, oraz upowszechnienia i ochrony kultury.

...Adama Szydłowskiego, prezesa Zagłębiowskiej Fundacji Jona wyróżniono za upowszechnienie kultury żydowskiej."

II Dni Kultury Żydowskiej w Będzinie

Już po raz drugi Urząd Miejski w Będzinie wraz z Fundacją "Jona" Zagłębiowskie Centrum Kultury Żydowskiej, zorganizowali spotkanie z tradycją, kulturą muzyką, oraz filmem żydowskim w ramach Dni Kultury Żydowskiej. Honorowy patronat objęli: Ambasada Państwa Izrael, oraz prezydent miasta Będzina. Dużym wydarzeniem drugiej części Dni Kultury Żydowskiej było uroczyste nadanie imienia Placu Bohaterów Getta Będzińskiego na terenie byłego getta w dzielnicy Warpie, połączone z wizytą ambasadora Państwa Izrael, **Dawida Pelega**.

4 października br. u stóp będzińskiego zamku pojawiła się delegacja z Izraela na czele z przewodniczącym Związku Żydów Zagłębia **Abrahamem Greenem**. Na miejscu zburzonej synagogi delegacja złożyła kwiaty i odmówiła krótką modlitwę. Później nastąpiło spotkanie ambasadora Izraela z grupą byłych zagłębiaków, ich rodzinami, oraz mieszkańców Będzina. Podczas spotkania prezydent miasta **Radosław Baran** wręczył list intencyjny o podjęciu współpracy gospodarczo-kulturalnej z miastem partnerskim w Izraelu. Wszyscy goście i zgromadzeni na sali obejrzaли film "Getto w Będzinie" i "Deportacje". O dawnym Będzinie i życiu w nim wspominali **Tusia Herzberg** absolwentka szkoły Furstenberga (obecnie Wyspiański), **Abraham Green** - mieszkaniec przedwojennej Czeladzi, oraz **Zew Londner**, były mieszkańców Będzina.

Po konferencji prasowej rozpoczęły się główne uroczystości na terenie byłego getta.

Podczas uroczystości rozległy się dźwięki tradycyjnej muzyki żydowskiej, której towarzyszyły wiersze **Stanisława Wygodzkiego**.

Z udziałem wojewody śląskiego Lechosława Jarzębskiego, oraz prezydenta Radosława Barana została odsłonięta tablica z nazwą placu - Plac Bohaterów Getta Będzińskiego. Zaraz po odsłonięciu nastąpiło wmurowanie aktu erekcyjnego, którego treść brzmi: 4 października Anno Domini 2004, gdy prezydentem miasta Będzina był Radosław Baran, wmurowania Aktu Erekcyjnego dokonali: ambasador Państwa Izrael David Peleg, wojewoda śląski Lechosław Jarzębski, prezydent miasta Będzina Radosław Baran, przewodniczący Światowego Związku Żydów Zagłębia **Abraham Green**.

Honorujemy będzińskich Żydów, ich tragiczny los, cierpienie i męczeńską śmierć w obozach zagłady. Miejsce to dla przyszłych pokoleń będzie smutną ale prawdziwą lekcją historyzmu i holocaustu, oraz ostrzeżeniem, by już nigdy nie doszło do podobnych tragedii."

Będzin, 4 października AD 2004"

הנכה ומנהם ליאור (לייר) נשאים דברים בטקס הנחת אבן הפינה בככר גבורי הגטו
Hanka & Menachem Lior (Liwer) at the cornerstone ceremony at Ghetto
Heroes Squear in Bendin

Akt erekcyjny podpisali wymienieni wyżej, oraz twórcy projektu i budowniczowie pomnika.

Po ceremonii goście udali się pod bunkier Frumki Płotnickiej i jej towarzyszy walki, następnie na ulicę Potockiego, by uczestniczyć w otwarciu odkrytej po 60 latach synagogi "Mizrachi". Symbolicznego zawieszenia mezuzy dokonał ambasador David Peleg. Pobyt w Będzinie ambasador Izraela i goście z Izraela, Kanady i Szwecji zakończyli przy cmentarzu na Górze Zamkowej, wcześniej dokonując odslonięcia tabliczki pamiątkowej upamiętniającej J. Prawera, wybitnego historyka, znawcy okresu średniowiecza, który był absolwentem Gimnazjum Furstenbergów.

Na zakończenie Dni Kultury Żydowskiej, w Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej w Będzinie, odbyła się przy pełnej sali promocja książki pod redakcją **B. Ciepieliego** "Żydzi w Zagłębiu Dąbrowskim i okolicy". W spotkaniu uczestniczyli goście z Izraela: **Ariel Yahalom** i **Menachem i Hania Liwer**, oraz **Abraham Green z małzonką**.

Rozmów i wspomnień przeplatanych łzami nie było końca. Historia, która została przelana na papier, choć przez kilkadesiąt minut zatoczyła koło, a jej bohaterowie zeszli ze stronic. Oficjalne pożegnanie gości - byłych mieszkańców naszego miasta, pełne ciepłych słów i podziękowań odbyło się w czwartek na rynku sławkowskim w obecności burmistrza **Bronisława Goraja**, tuż przed wyjazdem całej grupy do Warszawy. (Aktualności Będzińskie nr 142/04 listopad 2004)

Brama już gotowa

Będzin. Spacerowicze, którzy zawędrują w stronę starego cmentarza żydowskiego na Górze Zamkowej zauważą zmiany. Od strony ulicy Podzamcze wybudowano niedawno ozdobną bramę.

- Projekt zmian cmentarza powstał już w 1989 roku, jego autorem jest Romuald Malina. Dopiero niedawno mógł zostać przeprowadzony - mówi Adam Szydłowski, przewodniczący Fundacji "Jona" Zagłębiowskiego Centrum Kultury Żydowskiej.

30 tysięcy zł na zbudowanie bramy i ogrodzenia gmina otrzymała od wojewody. Zbudowany zostanie też murek.

- Nie ukrywam, że liczymy na pomoc i wsparcie organizacji samorządowych w dokończeniu tego zamysłu - podkreśla Adam Szydłowski. (Dziennik Zachodni, 31.12.2004)

It is Our Duty

By Jeffrey Cymbler

Things that were said at a memorial service for Zaglombie Martyrs, before Yom Kippur 2004, in New Jersey USA, by an active member of the second generation

Every year there are Holocaust remembrances throughout the area - which many of us attend. We also watch Hollywood movies with titles of "Schindler's List" and "The Pianist" from which many of us "learn" about the Holocaust.

Although the unbearable catastrophe of the events of the Holocaust must never be forgotten, for us - the second generation whose parents and grandparents hail from Zaglombie - we have a special challenge, a special duty - and that is to commemorate, to remember, to honor and to never let the world forget the sufferings that our parents and grandparents endured and the murders of tens of thousands of our family members from Zaglombie. That is why we stand here today at this memorial for the destroyed communities of Zaglombie.

But it is not enough for us to simply say Kaddish and remember our relatives who perished in the Holocaust. It is not enough to simply recall that there once was a vibrant Jewish community of 100,000 Jews in Zaglombie. It is our duty to document and to preserve for posterity the rich centuries old history and tragic destruction of Zaglombiean Jewry, so that the world does not forget the Jewish life that once existed in Zaglombie and the brutal destruction of Zaglombiean Jewry.

All of us have heard of the Warsaw Ghetto, but have we heard of the Kamionka ghetto in Bedzin and the Srodula ghetto in Sosnowiec? All of us have heard of Oscar Schindler and Schindler's "Shop", but have we heard of Alfred Rossner and Rossner's "shops" in Bedzin and Sosnowiec? All of us have heard of Mordecai Anielewicz and the heroic Warsaw Ghetto Uprising, but have we heard of Hershel Szpinger and Frumka Plotnicka and the Kamionka and Srodula ghettos uprisings? All of us have heard of the mass burnings of synagogues in Germany during kristalnacht in November 1938, but have we heard of the burnings of the great synagogues in Bedzin and Sosnowiec in September 1939?

Only last week I happened to be speaking with a third generation Zaglombie member who relayed to me that he wished his grandparents would tell him more about what happened to them during the Holocaust. We certainly do not have the time now to recount all of what did occur during those tragic years, but I do wish to take use this time to give a brief historical outline for the second and third generations of certain events that took place in Zaglombie during the Holocaust period.

Within days of the outbreak of Second World War, the German army entered Bedzin and Sosnowiec and encountered the 50,000 Jews in these two cities. On Friday night September 9, 1939 - 65 years ago this month - the Germans packed the great synagogue in Bedzin with approximately 100 Jewish men inside and set it ablaze. The Germans surrounded the synagogue and if anyone tried to escape through the windows they were shot to death. The fire consumed the synagogue - 60 Jews were burned alive. Several Jews did survive by jumping out of the back of the synagogue and running up the hill onto the adjacent grounds of the Catholic Church. The local priest, Father Mieczyslaw Zawadzkiego (Zavadjiego), saw what was happening and he opened the gate surrounding the church and let the escaping Jews find refuge on the church grounds.

That same day the great synagogue in Sosnowiec was also burned.

In October 1939, the entire area of Zaglombie was annexed by the Third Reich and became part of Ostoberschleisen (East Upper Silesia). Bedzin was renamed Bendsburg and Zawiercie was renamed Warthenau. Moniek Merin, who became a very controversial figure, was appointed the head of the Zaglombie Judenraat - the Jewish Council.

By the spring of 1942 the Jews of Zaglombie were considered to be "productive Jews." Most of the men and women worked in big slave labor "shops" to fuel the German war effort. In Bedzin and Sosnowiec Alfred Rossner's "shops" which produced uniforms and boots for the Wermacht employed 10,000 Jews at its height. Each Rossner worker held a special blue work pass that entitled the holder to protect two members of his or her family.

Alfred Rossner, a German industrialist, like Oscar Schindler, consistently protected his Jewish laborers. When in the spring of 1942 the first mass

The Hanukkah Ball Through the Eyes of Third Generation Zaglombiean By: Yeara Holzman [Granddaughter of Hadasa Kantor (Wolfowitz)]

I remember how, when my grandmother would ask me to join her in the traditional Hanukkah party, I would wrinkle my nose in wonderment and ask what could I have in common with all those people, with a generation gap separating us.

Several years have past and I have become a mother myself. I don't know if that was the fact that brought me closer to the Zaglombiean family, or perhaps it was a result of growing closer to my Jewish heritage. In any case, I began joining in various events with great enthusiasm.

And so, I would like to invite all of you, third generation Zaglombieans like me, who may still be hesitating to join in the activities, to come and take part in the broad range of events.

Fifth night of Hanukkah; excited cheers accompany entry to the hall. Grandmothers are once again seven and eight year olds with shining eyes and braids tied in a bow. They run with childish abandon, shrug off the burden of their years, and energetically kiss, hug and talk to their acquaintances, as their mother tongue - Polish - rolls off their tongues.

deportations were scheduled by the Germans, Rossner drove his one horse buggy into Bedzin and screamed into the streets urging the Jews not to voluntarily report for deportation. Later, he sent his German staff to free Jews at the last moment from the deportation trains. Rossner was hanged in January 1944 for helping the Jews of Zaglombie. In 1995 Yad Vashem recognized Rossner as one of the Righteous Among Nations.

In April 1942 the first mass deportations to Auschwitz began. Most of those who were deported were the elderly, the infirm and the young - those unsuitable for work.

In May 1942, after the future Warsaw Ghetto Uprising leader, Mordechai Anielewicz, met clandestinely with youth movement leaders in Bedzin, and organized an underground movement.

In June 1942, some 2,000 Jews from Sosnowiec and several thousand from Bedzin were on their way to Auschwitz as a result of a "selection." On August 12 of the same year, 60,000 Zaglombie Jews were "processed" according to the known Nazi standard of fitness for work. Approximately 8,000 of the victims from Sosnowiec and Bedzin were loaded in boxcars for the Auschwitz gas chambers. Resisting rebels were shot on the spot.

In the spring of 1943 all of the remaining Jews in Bedzin were forced into a ghetto in the area known as Kamionka. At the same time all of the remaining Jews in Sosnowiec were forced into a ghetto in the area known as Srodula.

By this time, in Sosnowiec, Zionist youth of Hahomer Hazair, the Hanoar Hatzioni and Gordonia had each its underground organization. At the head of the Hashomer group stood Zvi Dunski. In Bedzin the leaders of the youth underground movement were Hershel Springer, Shimon Lerner, Israel Kozuch, Frumka Plotnicka and Zvi Brandes.

The members of the Jewish defense organizations fought the Jewish police as well as the Nazis with posters, leaflets and personal appearances at meetings. They agitated against the policy of gaining the privilege of life through work for the Nazis, and called for continuing sabotage in the factories and shops. An example of their daring was the stuffing of army boots with handbills appealing to the soldiers not to fight a "lost war" for Hitler.

On August 1, 1943, the Germans assembled a strong SS and police force and began the final liquidation of the Kamionka and Srodula Ghettos. Their plans called for a four-day timeframe for the liquidation of the ghettos. Due to fierce resistance it last sixteen days. It was a bloody massacre, but it was not holiday for the Germans, either. The Jews defended themselves with all they possessed. Among the leaders of the combat team, Shlomo Lerner found himself in a bunker outside the ghetto near a farm with a group of his Gordonia associates. His whereabouts were betrayed by a Polish underground liaison. Lerner and his group died fighting on July 30, 1943. Baruch Gaftek, the commander of the Bedzin Combat Organization, defended his bunker and shot two SS men before his bullet-riddled body fell to the ground on August 3, 1943. On the same day Frumka Plotnicka fell defending the bunker in which she and her associates were assembled. Zvi Brandes was killed on August 7 and Hershel Springer fell on August 10, 1943. Meanwhile, deportations proceeded unabated. About 20,000 Jews went to Auschwitz to burn.

Next month, our brothers and sisters, representatives of the World Zaglombie Organization in Israel, will be traveling to Bedzin to take part in an official ceremony in the area of the former Kamionka ghetto in Bedzin. The city of Bedzin will rename a square as "Ghetto Heroes Square" in memory of the Jewish ghetto fighters. Several years ago the city of Sosnowiec erected a large monument in the area of Srodula to commemorate the ghetto.

We must never forget the Shoah, we must never forget our grandparents, and aunts, uncles and cousins who were murdered "Al Kiddush Hashem." We must never forget the terrible catastrophe that befell 100,000 Jews in the cities, towns and villages of Zaglombie. I urge you all to work on the documentation and preservation of the history of the Jews of Zaglombie.

"Please meet my daughters; this is my son-in-law and here are my grandchildren," they introduce each other to their families with unashamed pride, these blessed family trees that bore wondrous fruit. Every moment, every second of the evening, symbolize a living breathing victory over the terrors of history.

The organizers were extremely wise in selecting this holiday to symbolize the victory of light over darkness, of hope over despair. Standing there, tables upon tables, and family upon family, we all felt united around the Jewish spark inside us that grew stronger and stronger. After the candle lighting ceremony and traditional Hanukkah songs, we heard some opening remarks presented with great charm. From that moment onward, we all concentrated on the splendid menu accompanied by music and dancing. These efforts, driven by the unrelenting power of our grandfathers and grandmothers - may they live to 120 - calls to members of the next generations to join in the ranks and continue the activities and events.

Reunited in Bergen-Belsen

By : Bella (Basia) Rozmaryn Rubin

I was born in Sosnowiec. My parents, Herschel and Estera Rozmaryn, had eight children.

In the middle of 1944, we were deported to a concentration camp, "Grünberg", joining 1,000 girls. We worked there 12 hours a day on two slices of bread and leafy, watery soup, six days a week.

In January 1945, with Germany loosing the war, an order was issued to close the place, and all the inmates to be put on the march. The snow outside was 10 inches high.

We started our death march. Some girls didn't have coats or shoes. They wrapped their feet with rags or had wooden shoes. Some of the girls fell dead in the snow or were shot on the spot after just one hour of walking. We walked for 10 hours through the forest, avoiding public streets. The girls started to fall like flies; their dead corps were around us, covered with blood.

After three days we arrived in the German city of Kristianstadt. A few miles before the city, my sister, Judy, escaped. I was left with my best friend from home, Hunusia. We ate snow and received, after walking 15-20 miles a day, two frozen potatoes.

Facing the death of hundreds of our marching girls, my friend and I decided to run away from Kristianstadt at night, through a barbed

wire fence. We stayed for two days in the forest. We survived until the liberation working for a German family as Gentile workers on a farm.

The Russian army liberated us, and I found my sister, Judy, in Poznan. Returning to my hometown, Sosnowiec, I met some survivors, but no one of my family. After a couple of months, my father found us in Sosnowiec. Through the Red Cross, we found out that my mother and sister were alive, liberated in Bergen-Belsen, and my brother was wounded and in a hospital. We were all reunited in Bergen-Belsen.

After all the suffering and tragedies, my parents still possessed a deep belief in God. As a unique couple, who survived they devoted their lives to helping people.

I married Norman Rubin, and we raised four beautiful children with Torah and values for humanity.

May the cries of the innocent murdered Jewish people and babies killed by the Germans sound in the ears of mankind around the world that 6,000,000 Jewish souls were killed only because they were born Jews.

I Shall Never Forget ...

By Abraham Stone (Blumenstein)

I was born in Poland, in Niemce, near Sosnowiec. I lived happily with my family, which consisted of my father, mother, an older sister and younger brother.

When Poland was invaded on September 1, 1939, my family and 3 million other Jews were trapped! I'll never forget the fear I felt when I first saw the green uniforms, the helmets, the boots.

In March of 1944, I was shipped to Blechamer. We worked in a synthetic factory and came into contact with prisoners of other nationalities. By June of that year, the US Air Force started bombing the factory. Hundreds of us died, as we were not allowed to use the shelters. Once, we tried in vain to enter one, only to be chased out by the Germans. Ironically, a direct hit on one of that same shelter killed about 150 Germans!

On January 12, 1945, 5,000 inmates were ordered out of the camp, on the infamous "Death March". We walked in the bitter cold and snow, guarded by the Germans and their dogs. For 12 days only 1,500 of us reached Gross-Rosen, our destination. The rest had either died of hunger, cold or exhaustion. But most of them had been shot in cold blood by the Germans. These nightmarish scenes are still alive with me and they haunt me. Gross-Rosen there is no words to describe the living conditions, the atrocities, killings, and deaths.

We are now on the way to Buchenwald in cattle cars, traveling for 3 nights and 2 days in the cold. Our transport was bombed by the US air force. Over 5 hundreds Jews died! In Buchenwald we are being quarantined. On March 1st, we are loaded in open cattle cars again

and shipped to Langenstein. It will be my last camp. It was a death camp. All you saw was Hell and more Hell. By that time we knew that the Allies were nearing our camp. If only we could be spared from being murdered. I tried desperately to stay alive. I am a walking skeleton. I could barely move by now and my body is covered with sores. On April 11, 1945, I avoided the last transport by hiding under a barrack. As the American forces were approaching, the Germans were in a rush to get all the Jews out of the camp, as to prevent us from being liberated. Indeed most of them removed were shot to death afterwards by the Germans.

On April 11, 1945, about noon, we saw our first Americans. We were free! I'll never forget the scene; they were sitting on their tanks, faces blackened by dust, staring at us in disbelief. We all cried. And so freedom had come but alas, to so few of us! Many still died after liberation, too weak and too sick to be helped.

I was 23 and half years old and had spent the best years of my youth in German camps as a slave! My parents, sister and many other members of my family had been killed in Auschwitz. My brother survived.

My thoughts still go to my dear parents whose lives were cut so short. And to my lovely sister who never had a chance at life. In 1978, my wife and I went to Poland to visit Auschwitz. While I was there, I looked at the chimneys of "Crematorium No.1" and thought of the feelings of those entering the death chambers. This visit was necessary for me. I had found the place to say Kaddish for my loved ones. But it did little to ease the pain and this, unfortunately, will stay with me forever.

Zaglembier Society of Toronto

Front Row (left to right): Peter Ferens, Simon Slivka, Kalman Pilc.
Back Row (left to right): Larry Iskov, Dr. David Bleeman, Allan Pipersberg
Absent: Mrs. Phyllis Studniberg

Sixty years ago

By: Jenny Eisenstein Oxenhandler

Sixty years ago our future uncertain exposed to extreme danger owning nothing and belonging to no one. Secondary by the world and forgotten by humanity. The world burning around us, each moment a fight to survive.

Now sixty years later in the twilight of our lives the Zaglembian vacationing in Florida and some of our Zaglembian and friends that have made Florida their permanent home, decided to renew as of old our emotional challenge.

In a time when sixty years after liberation the world is immortalizing the great tragedy of the 20th century, millions of innocent people were brutally murdered. Decision was made we volunteered to join the world and meet this fantastic opportunity of memorializing and remembering the tragedy of our lives, and celebrating life by organizing a gala celebration with an objective to reunite and embrace and celebrate together and never forgotten our loved ones. They are engraved in our hearts forever.

Special efforts to accomplish and organize this event and meet the challenge were made by a group of wonderful individuals who

worked tirelessly for weeks.

Special thanks to: Sam Yasny, Regina Eisenstein, Arnold Gleitman, Blooma Schychter, Helen Hecht and Ann horn.

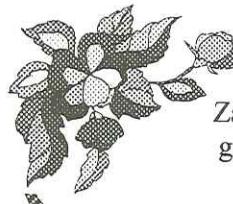
With additional help from: Marysia Borden, Rosa Kopolowitz Baiglman, Jack Baigelman and Karol and Jadzia Szychter.

Also special thanks to: Rosa Koplowitz Baiglman for her beautiful greetings all the Zaglembians and the guests. Regina Eisenstein for moving invocation. Arnold Gleitman for being our master ceremonies. Sam Yasny with assistance of Jerry and Allan Fox for the blessing over the Challah.

The party was a great success for the event proved over and over the need for togetherness.

The happy expression of the people's faces was a sight to behold. A lot of guests connected for the first time since many years and renewed old friendships, made new ones; promise to meet again and to continue to hang onto the golden chain of Yiddishkeit.

All the profits from this wonderful gathering we are giving it to I.D.F. and disable veterans and the Zaglembie Yad Hazikaron in Modiin.

Zaglembie world Organization thanks our friends in Florida for their generous donation to Yad Hazikaron. We wish you years of Naches and happiness in good health.

The Only Female of Kromolov

By Bronia Landau Bratt

I left my shtetl Kromlow at the age of 16 and parted from my parents, my four sisters and my six years old brother and was sent to Sagan labor camp on February 1942. My three older brothers were already shipped off to labor camps in Germany.

At the autumn of 1942 I was sent to Grünberg labor camp.

... At the end of January 1945 an order to evacuate Grünberg camp has arrived. None of us knew what was in store for us. It is very hard to describe walking in the forest and snow of January-February. I remember that after the first 6 km. the German guards shot a girl named Emily Klaksbald because she collapsed and couldn't go any further. Even though I supported and assisted her it was to no avail – they executed her, something which made a terrible impression on us. From that point on every day took its toll of women who could not endure the onerous march. It is noteworthy that we all looked half dead and marched along side roads so that the German people could not see us. Our Guard's commander was a very cruel man who would beat us with no reason whatsoever. At one point during the march the cruel commander beat me with a huge rod. I sustained a strong blow to the head and began to hemorrhage. I felt intense pain, but there was nothing I could do.

We continued to march until, 6 weeks later, we reached a camp named Helmbrechts in Bavaria.

When we arrived at the camp everything was taken from us, and we were stripped of all our belongings. We were kept there, virtually, for eventual extermination.

Helmbrechts was a living Hell.

At the beginning of that wintry March when we first got to that loathsome camp Helmbrechts, we still looked like human beings. By mid April when we were sent to resume our Death March we were not walking anymore, we were crawling. We were constantly being beaten. And the guards would incessantly shout at us and push us. On the verge of collapse, we reached the Sudetenland in Czechoslovakia.

We continued to march, looking all like crazed women. Our condition at that time was beyond words. I made up my mind to run away from the group while I was still alive. This was my private war, my way of survival, I thought. It was April 1945 (I cannot recall the exact day), at 9 p.m., and drizzling outside. We were in a little town named

Wilkenau. That day, we slept in a barn at some farm. Fortunately, there were Ukrainian prisoners that were watching by the S.S. We, the Jewish girls were temporarily huddled in another place in the same yard. Not far from us was a huge heap of white beet, and we were so hungry that the temptation of approaching this heap was very great. Some of the girls succeeded, and returned with their plunder without getting caught. I decided then to risk and to steal from that heap too, praying that I would not get caught. When I approached the heap, I saw that the Ukrainian prisoners were marching in organized groups of four under guard towards the gate of the farm, and were very close to me. I have no idea how this happened: some inner drive urged me to get in between the lines of the prisoners and from that moment on, I did not think of the beets nor did I know what I was doing. A great miracle happened. The guards did not notice me and I managed to get to the outside gate, which leads to the street. I was very confused, but instead of going on with them into the street, I stopped and asked the people who stood near the gate for some bread, because I was starving. Naturally, they carried on with what they were doing, and some shouted at me to return to the group of Jews. I pretended not to understand what they wanted from me. I was no longer afraid of anything or anymore. I left the peasants and continued into the street.

... It was the beginning of May 1945, and there was a great hubbub in the streets. Something strange had happened. The townspeople were frightened, people ran out of their homes, but I still did not understand what was going on. I sensed that the Allied Forces were approaching. I felt joy and happiness inside.

On May 8, 1945, every house in the town was decorated with white flags, celebrating the surrender of the German Army to the US troops, which had entered all cities in Germany that day.

World War II ended. European Jewry – 6 million people – had been annihilated, and I had undergone a change in life.

Out of my big family only me and two of my brothers survived. After the war I learned that I was the only female survivor of my hometown Kromolov.

Dear Fellow Zaglembians,

The European nations and other world countries will soon commemorate sixty years to the surrender of Nazi Germany and the end of World War II.

I personally remember that time, sixty years ago. I was liberated in April, at the end of a death march between Weimar and Dresden. I returned to my home in Zaglembie only to find that no member of my family survived. Then a young boy, I was sent to a Jewish orphanage in Byelsko, where I stayed at the end of the war., May 8th 1945.

We, the children of the orphanages, who survived "one survivor to a family, two survivors to a city," did not participate in the celebrations of the end of the war. We had no reason to celebrate. We were alive but we were alone, just like the song we used to sing in the ghetto, "An a heim an a dach" (without any home, without any roof)

Today our situation is different. Most of the holocaust survivors left Poland and Germany and immigrated to other lands. Many immigrated to Israel as illegal immigrants. They took part in the wars and became part of the young State of Israel, contributing to its development and prosperity.

Sixty years have passed since then. We have established families of our own and were blessed with offspring: second, third and fourth generations. Today, it is time to celebrate: We will celebrate the liberation without forgetting the past.

Therefore, we have decided to hold two events.

The first is scheduled to be held at May 5th in Modiin at Yom Hashoa – a memorial service.

The second event, will take place on May 8th - a Liberation Gala in Tel Aviv to be attended by members of the first, second and third generation. Our members of the second generation are those who carried the burden of planning and organization of this evening. We invite Zaglembians of all generations, from Israel and overseas, to come and participate in these important events. It will also be a wonderful opportunity to meet Zaglembians of all generations from around the world.

As we promised in the previous newsletter, a delegation of Zaglembians participated in a cornerstone ceremony of the "Ghetto Heroes Square" in the area of the former Kamionka ghetto in Bendin, last October. The Israel Ambassador to Poland, the Governor of Shlezia, mayors and public persona, attended the impressive event. The square, to be known as Plac Bohaterow Getta was inaugurated and a cornerstone placed for the memorial to be placed in the square. The event also attracted extensive media coverage in the local and regional press and television.

We plan to organize a delegation this summer to participate in the memorial unveiling ceremony, and to visit the oldest cemetery in the area, the Podzamcze cemetery in Bendin, after completion of comprehensive renovation works.

Members of the third generation are currently organizing activities. We welcome their initiative and promise the organization's support and assistance. We hope that they continue the beautiful heritage of the Zaglembian Jewry.

Wishing you all A Happy and Kosher Passover!

Abraham Green – Chairman of Zaglembie world organization

From Destruction to Liberation

Zaglembie World Organization is proud to welcome you to our International Gathering

May 2005 -Zaglembie World Gathering Marking 60 Years since the End of WWII and the Victory over Nazi Germany

From Destruction to Rebirth Remembering the Past! Celebrating Liberation!

The Zaglembie World Organization is honored to invite you to
Yom Hashoa Memorial Service - Yizkor for Zaglembie Martyrs

The ceremony will take place on **May 5th, 2005 4 p.m** at "Yad Hazikaron" in Modiin

Zaglembians of all generation are invited to a festive event

May 8th, 2005 - Gala evening and Banquet

The Celebration will take place at RECITAL HALLS in Tel Aviv

at 7 p.m. With star-studded performances Dinner Music and Dancing

Moti Giladi & Dorin Giladi in a Special Performance for Zaglembians "60 years since the end of WWII"

Bring your entire family - Meet old friend make new ones

For details and registration ,please call: Ariel Yahalom, Tel:03- 6358137; 054-4965594
or Zvi Landau, Tel: 03-5067337; 054 - 4490237 or Ayala Avidov, Tel: 052 - 4575245 E-mail: ayala@avidov.com

Worldwide Zaglembians Shalom,

Due to the wide range of our activities we are in need for financial help.

Although the Israeli members do pay their annual membership fees, the gap in our budget is a heavy burden on our organization.

Listing some of the activities:

- Issuing the Zaglembie Newsletter twice a year
- Maintaining the memorial site in Modi'in
- Holding the Holocaust day memorial ceremony
- Maintaining the Zaglembie Organization Center and archive in Tel-Aviv
- Conducting activities for the second generation
- Organization the third generation to ensure that our heritage will live on.

Therefore, we would like you to support us by a yearly donation.

Please forward the transfer of money to our bank: bank Leumi of Israel, Branch No. 861, Account No. 33938/34

Or send a check to our center: Zaglembie World Organization, 23 Frishman St. Tel-Aviv 63561, Israel

דמי חבר
הפעולות הרבות של הארגון מחייבת הוצאות כספיות בלתי מבוטלות. הכספי הכספי העיקרי בא מדמי חבר העומדים השנה על 130 ש"ח. אנו מבקשים מכל חבר שטרם שילם את דמי חבר לשנת זאת בהקדם.

את דמי החבר ניתן לשלם:
↳ ישירות לחשבון הבנק - בנק לאומי - בית ים - סניף 861 - לזכות "ארגון יוצאי גלמבה" מס. חשבון - 33938/34. המשלים בדרך זו מתקבש לרשום את שמו וככובתו כדי שנדע למי ולאן לשנות קבלת.

↳ באולם הארגון (רחוב פרישמן 23 ת"א) הפתוח ביום ד' אחה"צ.
טל: 6194390 סלה הוברפלד - יהודה הנשיא 5, רמת-גן, 52376.
טל: 6852213 יצחק טורנו - אחד העם 79, תל-אביב.
טל: 6775605 הדסה קנטור רמת-גן.
טל: 8360960 שלמה גראור חיפה.
טל: 5067337 בת-ים, 59395 צבי לנדאנו - ת.ד. 4120.

חברי ארגון רבים שולמו את דמי חבר לשנה זו. למורות זאת אנו ממשיכים במאצינו להוציא את העלוון שבדיכם ולהפיצו אותו בין כל חברי הארגון, דבר שועלה בסך רב. אנחנו, שולמו את דמי חבר כדי שנוכל להמשיך בפעילויות החשובה של הארגון. קיומו של הארגון תלוי בכם.

מעש שורשים לגלמבה אוגוסט 2005

A heritage tour to Poland is planned for the summer of 2005 to include 4 days in Zaglembie region. While in the region, we will attend the inauguration of the monument at the Ghetto Heroes Square in Bendin. We plan to visit various Jewish sites such as cemeteries, which have been restored. We will visit various commemoration sites where we will hold memorial ceremonies to mark 60 years to the end of WWII.

Those interested should contact: The organization's Hall on Wednesday evening Tel. 972 - 3 - 5270919

Or Ariel Yhalomi Tel. ++ 972 - 3 - 6358137; ++ 972 - 54 - 4965594

במחצית השנייה של חודש אוגוסט 2005 מתוכנן סיור שורשים בין 9-8 ימים בפולין מהם 4 באזור גלמבה. בעת השהייה במקום נשתף בטקס חנוכת האנדרטה של ככר גבורו הגטו בנדין. אנו נסיר בארץ היהודים השונים בעירי גלמבה; נקיים טקס זיכרון באטריא הנצחוה שונין, במלאת 60 שנה לסיום מלחמת העולם השנייה. כמו כן יינתן זמן חופשי לבקרים אישיים המעניינים יפנו ל:

אולם הארגון הפתוח מדי יום רביעי אחה"צ טל: 03 - 5270919
או לאריאל יהלומי - טל: 03 - 6358137 ; 054 - 4965594

ארגון יוצאי גלמבה מתכבד להזמין

לעצרת זכרון לשואת ולגבורה

ולטקס התיאזדות עם קדושים גלמבה

במלאת 60 שנה לסיום מלחמת העולם השנייה

ביד הזיכרון שבעיר מודיעין (ליד מבוא מודיעין)
ביום ה' כ"ז בניסן תשס"ה - 5 במאי 2005 בשעה 16:00

ישאו דברים: מר יצחק הרצוג – שר הבינוי והשיכון

מר משה ספקטור – ראש העיר מודיעין

מר אברהם גרין – יו"ר ארגון יוצאי גלמבה

תפילה אזכרה: החזן הצבאי הראשי לשעבר מר אריה ברاؤן

תכנית אומנותית: תצמורת מושחתת ישראל בניצוחו של נציג מנשה לבון

שירה – ידידה איזנשטיין אוקסנהנדLER, בנדין – טורונטו

קטע קריאה – בני הדור השני והשלישי

כלכל/ה ואה

למר יחיאל לקט – יו"ר קק"ל

לרגל בחירתו לסגן נשיא הקונגרס היהודי העולמי

למר נח פלוג – יו"ר מרכז הארגונים של ניצולי השואה

בהתעורר לגברות, איחולי המשך פעילות מבורכת, אריכות ימים ובריאות טובות

לגב'安娜 צבאי-קובסקי – יו"ר מרכז הארגונים של ניצולי השואה

ברכות לרجل יצאת ספר בפולנית, "Nieobecni", איחולי המשך פעילות מבורכת, אריכות ימים ובריאות טובות.

We wish you all
Happy and Kosher Passover

אנו מחלים ליוצאי גלמבה ולכל בית ישראל
חג פסח שמח וכשר!

עריכה: חני אורן-בטוב, אברהם גרין, אלתר ולר,安娜 צ'ויאקובסקי, יונה קוב-קורטיצקי, הדסה קנטור.
עריכה לשונית: חנית ריטר-גיטלה, עריכה גרפית והדפסה: דפוס קוניאק.

כתובות המערצת: ארגון קהילות יוצאי גלמבה, פרישמן 23, ת"א .63561
מס' החשבון של ארגון קהילות יוצאי גלמבה: בל"ל 802 ח"ש 98084/48

Zaglembie World Organization, 23 Frishman St., Tel Aviv 63561, Israel
For contributions: Bank Leumi of Israel, Branch No. 802, account No. 98084/48